

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Jakub Michal

Prevence kriminality

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Jana Tlapák Navrátilová, Ph.D.

Katedra: Trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu) : 15. 12. 2019

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou prací vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 117 203 znaků včetně mezer.

Jakub Michal

V Kostelci nad Labem dne 15. 12. 2019

Poděkování

Tímto bych velice rád poděkoval doc. JUDr. Janě Tlapák Navrátilové, Ph.D., a to za její vstřícný přístup a odborné vedení této diplomové práce.

Dále bych rád poděkoval mé rodině, a to za podporu v průběhu celé délky mého studia.

Obsah

Úvod.....	1
1 Kontrola a represe kriminality.....	4
2 Pojem a systém prevence kriminality.....	5
2.1 Pojem prevence kriminality.....	5
2.2 Systém prevence kriminality.....	8
2.2.1 Obsahové členění prevence kriminality.....	9
2.2.1.1 Sociální prevence.....	10
2.2.1.2 Situační prevence.....	10
2.2.1.3 Viktimologická prevence.....	12
2.2.2 Úrovně prevence kriminality.....	13
2.2.2.1 Primární prevence.....	13
2.2.2.2 Sekundární prevence.....	15
2.2.2.3 Terciální prevence.....	17
2.2.3 Další členění prevence kriminality.....	18
2.3 Subjekty prevence kriminality.....	19
2.4 Objekty prevence kriminality.....	20
3 Limity prevence kriminality.....	22
4 Legislativní limity prevence kriminality.....	27
4.1 Prevence kriminality v legislativě ČR.....	28
4.1.1 Prevence kriminality a její ústavně právní ukotvení v ČR.....	29
4.1.2 Zákonná úprava prevence kriminality.....	32
4.1.2.1 Primární prevence kriminality v právním řádu ČR.....	33
4.1.2.2 Sekundární prevence kriminality v právním řádu ČR.....	36
4.1.2.3 Terciální prevence kriminality v právním řádu ČR.....	38

4.1.2.4	Institucionální uspořádání prevence kriminality v právním řádu ČR.....	40
4.1.2.5	Prevence kriminality v působnosti soukromých subjektů	40
4.2	Mimoprávní ukotvení prevence kriminality v České republice	41
4.3	Limity absence náležité právní úpravy	42
4.4	Limity nastavené objektivním právem	44
4.4.1	Ústavně právní limity prevence kriminality	44
4.4.2	Zákonné limity prevence kriminality	45
4.5	Slovenská právní úprava prevence kriminality	46
Závěr.....		50
Seznam použitých zdrojů		52
Prevence kriminality – Abstrakt – klíčová slova		58
Crime Prevention – Abstract – key words		59

Úvod

Hovoříme-li o *prevenci kriminality*, je třeba si uvědomit, že hovoříme o velice širokém spektru důkladně promyšlených aktivit činěných za účelem předcházení trestné činnosti. Idea za souslovím *prevence kriminality* je jasná a srozumitelná asi každému – jde o snahu **předcházet trestné činnosti**. Pojem *prevence kriminality* je ale dnes především spíše zkratkou, souhrnným označením pro jednotlivé skupiny aktivit, které mají za úkol svým působením předcházet trestné činnosti, kdy každá jednotlivá aktivita se může od ostatních aktivit významně lišit, a to **například** podle toho, **na koho** (potenciálního pachatele, odsouzeného pachatele, potenciální oběť, určitou skupinu osob apod.) **se daná aktivita zaměřuje** či **v jakém stádiu trestné činnosti** (primární, sekundární, terciální prevence či prevence predeliktní versus postdelikttní) **je vyvíjena**.

Platí-li pro vědní obor *kriminologie*, že je „naukou na pomezí několika vědních disciplín, **naukou multidisciplinární**.“¹, a že „může být popsána a interpretována pouze multidisciplinárním úsilím odborníků z celé řady vědních oborů.“², pak totéž bezesporu platí i pro *prevenci kriminality*³, která je nedílnou součástí tohoto vědního oboru⁴. Tato práce si neklade za cíl popsat prevenci kriminality multidisciplinárně, nýbrž tak činí z jednoho úzkého pohledu, a sice z pohledu legislativního ukotvení prevence kriminality v České republice, na jehož základě se pokouší obecněji formulovat tzv. legislativní limity, s nimiž se prevence kriminality potýká.

Tak jak členitá a rozličná je kriminalita sama, tak musí být kriminologie schopna přinášet poznatky o rozdílných kriminálních jednáních, které je třeba následně analyzovat a na jejich základě budovat účinné strategie kontroly kriminality⁵. Dnes již víme, že neexistuje nic jako ideální pachatel trestného činu, ani ideální oběť a každá forma kriminality má svá specifika (např.

---

¹ GŘIVNA, Tomáš, ed. *Kriminologie*. 4., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-614-3. s. 24

² *Ibidem*. s. 24.

³ STRÉMY, Tomáš. Prevence kriminality. In: DIANIŠKA, Gustáv, Tomáš STRÉMY a Miroslava VRÁBLOVÁ. *Kriminológia*. 2016. 147-160. ISBN 978-80-7380-620-0. str. 149.

⁴ Byť výjimečně se můžeme setkat i s názory, které na prevenci kriminality pohlížejí jako na samostatný vědní obor. ZAPLETAL, Josef. *Prevence kriminality*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2005. ISBN 978-80-7251-200-3. s. 8.

⁵ GŘIVNA, Tomáš, ed. *Kriminologie*. 4., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-614-3. s. 24.

kriminalita mládeže, kriminalita tzv. bílých límečků a další). Spolu s rozvojem lidské společnosti se rozvíjí nové formy trestné činnosti, které ještě relativně nedávno neexistovaly (např. kyberkriminalita) či se objevují jiné formy kriminality, které se z hlediska charakteru trestné činnosti nezdají být ničím novým (např. trestný čin vraždy), avšak svou intenzitou a brutálností přesahují jakékoliv doposud zažité představy (např. tzv. fenomén šílených střelců, se kterými se setkáváme v posledních letech zejména v USA⁶, i když ani Evropa již není výjimkou), a tudíž každá specifická forma vyžaduje ojedinelý systémový přístup z hlediska jejich kontroly, a to včetně snah o předcházení takovému jednání. To si v mnoha případech žádá specifickou právní úpravu, která má přesah do řad právních odvětví a tak pro účely této práce byla zvolena pouze část platné právní úpravy, která dle názoru autora nejlépe demonstruje rozmanitost jednotlivých opatření prevence kriminality.

První kapitola této práce se v krátkosti zaměřuje na pojmy kontrola a represe kriminality. Teoretická systematika prevence kriminality má relativně jasnou strukturu⁷, o níž práce pojednává **ve druhé kapitole**, nicméně chceme-li učinit prevenci kriminality skutečně přínosnou, je třeba k ní přistupovat s myšlenkou, že účinné prevence lze dosáhnout pouze tehdy, pokud budeme mít na paměti výše uvedené, a sice že každá kriminalita má svá specifika a jim je třeba věnovat zvláštní zřetel. I z toho důvodu se v dalších kapitolách tato práce věnuje pouze užší části toho, co označujeme jako prevenci kriminality, a sice se zaměřuje na tzv. limity prevence kriminality, a to v **kapitole třetí**.

Současná teorie prevence kriminality zahrnuje tak široké spektrum, že by pro účely této práce nebylo na místě snažit se komplexně obsáhnout pojem *prevence kriminality* jako celek, ba ani její celou část, kterou označujeme jako limity prevence kriminality. Tím by totiž došlo k pouhému opsání velkého množství informací bez dalšího přínosu. Jako účelnější se zdá zvolit si pouze užší část prevence kriminality a zaměřit se na tuto konkrétní část více dopodrobna. Právě o to se tato

---

⁶ Jedním ze známějších případů je případ ze 14. prosince 2012, kdy takovému útoku došlo ve státě Connecticut na základní škole Sandy Hook Elementary School. Tento případ sám o sobě dal vzniknout neziskové organizaci Sandy Hook Promise, jejímž účelem je mimo jiné „poskytování programů a cvičení, které ochrání děti a zamezí nesmyslným, tragickým ztrátám na životech.“. [Překl. autora] Sandy Hook Promise [online] ©Sandy Hook Promise 2019. [cit. 18.9.2019]. Dostupné z: www.sandyhookpromise.org

⁷ Byť i v odborných kruzích se setkáváme s odlišnými názory na to, co do teoretického rámce prevence kriminality spadá a co již nikoli. Tak můžeme odlišovat například **užší pojetí** a **širší pojetí** prevence kriminality. ZAPLETAL, Josef. *Prevence kriminality*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2005. ISBN 978-80-7251-200-3. s. 11.

práce pokouší, když se **ve čtvrté kapitole** zaměřuje pouze na tzv. legislativní limity prevence kriminality.

1 Kontrola a represe kriminality

Odborná literatura chápe *prevenci kriminality* jako jednu ze dvou složek **kontroly kriminality**, kterou Gřivna definuje jako „úsilí státu i společnosti o udržení kriminality v určitých přijatelných mezích nebo o její omezování.“⁸ Zapletal pak dále osvětluje, že kontrola kriminality: „zahrnuje všechny společenské instituce, strategie a sankce, jejichž cílem je dosažení konformity chování v oblasti regulované normami trestního práva.“⁹

Druhou složkou obsaženou v kontrole kriminality je složka *represivní*. Tu tvoří takové strategie, jejichž úkolem je trestnou činnost potlačovat. Jedná se o souhrn aktivit činěných *ex post*, tedy až následně poté, co ke spáchání nějakého trestného činu dojde. V demokratickém právním státě pak k implementaci represivních strategií a k jejich uplatňování v souladu se standardy lidských práv slouží především trestní právo.¹⁰

K represivním strategiím Gřivna řadí zejména ty činnosti, které „aplikují orgány činné v trestním řízení a vězeňská služba“.¹¹ Co se preventivních strategií týče, k nim Gřivna řadí činnosti, které „provádí zejména rodina, škola, média, spolky a veřejnost.“¹² Toto je však pouze jedno z mnoha možných vymezení.¹³

Je třeba zdůraznit, že výše uvedené dělení kontroly kriminality na represivní a preventivní strategie je především teoretické a případně vytyčené hranice mezi danými kategoriemi jsou spíše orientační. V praxi se tak setkáme s prolínáním těchto dvou kategorií¹⁴, které odborná literatura označuje též jako strategie smíšené.¹⁵

---

⁸ GŘIVNA, Tomáš, ed. *Kriminologie*. 4., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-614-3. s. 24.

⁹ ZAPLETAL, Josef. *Prevence kriminality*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2005. ISBN 978-80-7251-200-3. s. 7.

¹⁰ GŘIVNA, Tomáš, ed. *Kriminologie*. s. 24.

¹¹ Ibidem. s. 24.

¹² Ibidem. s. 24.

¹³ Blíže k jednotlivým přístupům vymezení pojmu prevence kriminality například ZAPLETAL, Josef. *Prevence kriminality*. s. 8-9.

¹⁴ BUBELÍNI, Ján. *Prevencia kriminality: (základy kriminálnej prevencie a preventológie s aplikáciami na činnosť verejnej správy a polície)*. Bratislava: Ministerstvo vnútra SR, 2001. s. 9.

¹⁵ ZAPLETAL, Josef. *Prevence kriminality*. s. 7.

2 Pojem a systém prevence kriminality

Na našem území se můžeme setkat s počátečními snahami o jakousi prevenci kriminality již v období feudálního absolutismu. Konkrétněji například v tzv. Theresianě, tedy v trestním zákoníku tereziánském¹⁶, kde sám zákoník, vyjma skutečnosti, že veřejný trest byl ukládán k „obecnému zadostiučinění, neboť spácháním zločinu se ruší obecný pokoj – pořádek“¹⁷, akcentuje též „*polepšení zločince (...) a současně také aby ,takové potrestání v lidi příklad a strach od podobných zcestných jednání vzbudilo*“.¹⁸

Již z výše uvedeného lze vycítit jakýsi prapůvod idey generální a speciální prevence kriminality, přičemž Bubelíni ve snaze o stanovení počátků idey prevence kriminality nevychází z explicitně vyjádřených myšlenek prevence kriminality, ale za zrod prevence považuje již „vznik prvních právních noriem a stanovenie sankcií za ich porušovanie“, které podle něj „obsahovalo aj preventívne aspekty v zmysle odstrašenia potenciálnych páchatel'ov od vykonania trestných činov, odstrašenia reálnych páchatel'ov od recidívy trestnej činnosti, ochrany spoločnosti ich izolovaním, alebo aj úplným odstránením (vyhnanstvo, smrť)“.¹⁹

Postupem času se však prevence kriminality vyvinula v ucelený a komplexní systém, který je dnes, byť s drobnými výhradami, obecně přijímán. Současnou podobu systém prevence kriminality získal až v období 70. až 80. let 20. století.²⁰

2.1 Pojem prevence kriminality

Pojem *kriminalita* vychází z latinského pojmu *crimen*, který do českého jazyka překládáme jako *zločin*.²¹ Ryze českým ekvivalentem pojmu *kriminalita* je tak pojem *zločinnost*.²² V kriminologii

---

¹⁶ Constitutio Criminalis Theresiana z roku 1768

¹⁷ MALÝ, Karel. Poznámky k obecné části zákoníku Marie Terezie Constitutio criminalis Theresiana. *Právněhistorické studie*. 2017, (47/1), 44–61. ISSN 2464-689X. s. 52.

¹⁸ Ibidem. 52.

¹⁹ BUBELÍNI, Ján. *Prevencia kriminality: (základy kriminálnej prevencie a preventológie s aplikáciami na činnosť verejnej správy a polície)*. s. 10.

²⁰ BUBELÍNI, Ján. *Prevencia kriminality: (základy kriminálnej prevencie a preventológie s aplikáciami na činnosť verejnej správy a polície)*. s. 11.

²¹ ZOUBKOVÁ, Ivana. *Kriminologický slovník*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-312-4. s. 94.

rozlišujeme juristické (neboli legální) a sociologické pojetí kriminality.²³ V juristickém pojetí, které je co do obsahu pojetím užším, chápeme pojem kriminalita jako souhrn jednání, které trestní právo označuje jako trestné činy.²⁴ V širším, tedy sociologickém, pojetí kriminality jí pak oproti juristickému pojetí navíc rozumíme též některé tzv. sociálně patologické jevy²⁵, které nejsou kriminalizovány ve smyslu trestního práva.²⁶

Pojem prevence kriminality je čistě z jazykového hlediska snadno vysvětlitelný. K jeho vysvětlení nám postačí pouhý překlad daného sousloví. Původ slova prevence je taktéž latinský, kdy latinské *praeventia* do češtiny překládáme jako „včasnou ochranu“ či „předcházení jevům“.²⁷ Pojem tak můžeme přeložit jako „včasná ochrana před zločinností“ nebo „předcházení zločinností“. Co se však obsahu tohoto pojmu týče, není odborná veřejnost jednotná, i proto se můžeme setkat s velkým množstvím definic prevence kriminality.

Prvním větším schizmatem, které ohledně obsahu pojmu prevence kriminality panuje, je otázka **užšího a širšího pojetí prevence kriminality**. **Užší pojetí** znamená „súbor najrôznejších aktivít mimotrestného charakteru orientovaných na odstránenie, oslabenie či neutralizáciu kriminogénnych faktorov s cieľom prechádzať vzniku kriminality, zastaviť jej rast alebo docieľiť jej elimináciu.“²⁸ Ono **širší pojetí** pak vyjma výše uvedeného zahrnuje navíc právě i samu represii, tedy „kriminálně preventivní aspekty trestněprávních prostředků kontroly kriminality“.²⁹

Napříč odbornou literaturou se setkáme s nejrůznějšími snahami o vymezení prevence kriminality, kdy zpravidla každý autor či kolektiv autorů si pro své účely vymezuje okruh aktivit,

---

²² Ibidem. s. 80.

²³ GŘIVNA, Tomáš, ed. *Kriminologie*. s. 21-22.

²⁴ ZOUBKOVÁ, Ivana. *Kriminologický slovník*. s. 80.

²⁵ Kriminologický slovník definuje sociálně patologické jevy jako „zjevné závažné poruchy v chování jedince či skupiny, projevující se v chování (v jednání) porušujícím sociální, někdy též trestněprávní normy.“ Obecně lze říci, že k nim řadíme takové chování, které je bezesporu závadné, avšak nemusí být nutně trestným činem (byť jím také být může). Jako příklad jsou uváděny útoky z domova, prostituce, sebevražda či zneužívání drog. Ibidem. s. 164.

²⁶ Ibidem. s. 80.

²⁷ Namísto slova prevence je někdy též užíváno slova „profylaxe“, jehož původ je řecký. Někteří autoři však pojem profylaxe považují za nejednoznačný. Zpravidla jsou však tyto pojmy v odborných kruzích považovány za synonyma. K tomu blíže např. SVATOŠ, Roman. *Prevence kriminality*. 2016. ISBN 978-80-7556-009-4. s. 13. nebo ONDICOVÁ, Magdaléna a Samuel UHRIN. *Prevencia kriminality*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-405-3. s. 9.

²⁸ ONDICOVÁ, Magdaléna a Samuel UHRIN. *Prevencia kriminality*. s. 9-10.

²⁹ ZAPLETAL, Josef. *Prevence kriminality*. s. 11.

keré v daném případě za prevenci považuje, a které již nikoliv.³⁰ Zajímavostí je, že v rámci mnohosti jednotlivých definic se tak můžeme setkat i s poněkud básnickým pojetím definice prevence kriminality, které přináší Večerka, když ji definuje jako „bdělé a vytrvalé vartování u bran cesty a následně i na samotné cestě, po které by mohlo kráčet či by se na ní mohlo zrodit zlo“.³¹

Byť účelem prevence kriminality je kriminálnímu chování především předcházet (činnost a priori), přiklání se autor této práce spíše k výše uvedenému širšímu pojetí prevence kriminality, jak jí definuje například Zapletal:

„Prevence kriminality představuje pokus eliminovat trestnou činnost ještě před jejím započítím nebo před jejím pokračováním. Do prevence kriminality tak náležejí – v našem pojetí – veškeré aktivity směřující k předcházení páchání trestných činů, k snižování jejich výskytu cestou zamezení páchání nebo neutralizací příčin a podmínek vzniku trestných činů (kriminogenních faktorů). Patří sem opatření, jejichž cílem je zmenšování rozsahu a závažnosti kriminality, ať již prostřednictvím omezení kriminogenních příležitostí nebo působením na potenciální pachatele a oběti trestných činů.“³²

Autor je toho názoru, že chceme-li skutečně kriminalitě předcházet, pak prevence kriminálního jednání nemůže být sama o sobě účelná, pokud ji nesměřujeme komplexně. Současně s aplikací aktivit spadajících do užšího pojetí prevence kriminality, které jsou bezesporu nezbytné, je též třeba zaměřit se na samotné pachatele trestných činů (nikoliv pouze na potenciální pachatele v užším smyslu), kteří již jistou míru společenské nepřizpůsobivosti prokázali spácháním trestného činu. Preventivně by společnost měla působit taktéž právě na ně, aby bylo zamezeno jejich pokračování v páchání trestné činnosti. Samotné potrestání pachatele, bez další následné práce s pachatelem a beze snah o jeho resocializaci, není v dnešní společnosti žádoucí. Pokud bychom pachatele pouze trestali, docházelo by tak k jejich ostrakizaci a jejich odsunu na kraj společnosti, což by následně pouze prohlubovalo pomyslnou propast mezi pachateli trestných činů a nedelikventní částí společnosti.

---

³⁰ Přehled příkladů jednotlivých definic přináší např. Svatoš. SVATOŠ, Roman. *Prevence kriminality*. s. 14-15.

³¹ Ibidem. sr. 15.

³² ZAPLETAL, Josef. *Prevence kriminality*. s. 8.

Vezmeme-li navíc v potaz trestně právní status quo, kdy účelem trestu již dávno není eliminace pachatele³³, úplná izolace pachatele přichází v úvahu jen v případech té nejzávažnější trestné činnosti³⁴ nebo v případech, kdy není na místě užití jiného institutu než jakým je zabezpečovací detence³⁵, přičemž trest odnětí svobody (byť stále jako tzv. trest univerzální) užíváme výhradně jako *ultima ratio* a současné trendy kladou větší důraz na tresty alternativní, je dle názoru autora na místě uzavřít, že akcent na prevenci kriminality v širším pojetí klade též sám zákonodárce. Nechceme-li tedy, aby se trestná činnost pachatelů opakovala, je třeba na pachatele působit nikoliv výhradně represivně – pouze trestat, nýbrž i preventivně skrze zvláštní penitenciární a postpenitenciární aktivity.

Abychom obsáhli pojem prevence kriminality v této kapitole co možná nejkompexněji, je na místě zmínit, že se v odborné literatuře můžeme setkat i s názory odmítajícími snahy o jakékoliv definování prevence kriminality. Takovým příkladem může být Tuck, který prosazuje náhled na prevenci kriminality spíše jako na způsob myšlení.³⁶

2.2 Systém prevence kriminality

Stejně jako u definice prevence kriminality, není ani její systematické členění zcela jednoznačné. Byť je její základní systematika vcelku ustálená, existují různé kategorie členění prevence kriminality, respektive jednotlivých preventivních opatření³⁷, které někteří autoři užívají, zatímco jiní jejich užití kritizují (z kriminologické klasifikace prevence kriminality je vylučují).

---

³³ Trest smrti byl v našem právním řádu zrušen zákonem č. 175/1990 Sb., s účinností k 1. červenci 1990. Ke zrušení trestu smrti blíže např. ŠÁMAL, Pavel. *Trestní právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-616-7. s. 371 a násl.

³⁴ Výjimečný trest v podobě trestu odnětí svobody na doživotí lze podle platného zákona uložit pouze za jedenáct zvlášť závažných zločinů. ŠÁMAL, Pavel. *Trestní právo hmotné*. s. 370.

³⁵ Blíže viz ŠÁMAL, Pavel. *Trestní právo hmotné*. s. 424.

³⁶ GRAHAM, John, Trevor BENNETT a Jana VÁLKOVÁ. *Strategie prevence kriminality v Evropě a Severní Americe*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996. ISBN 978-80-86008-23-3. s. 25.

³⁷ Byť z přísně odborného hlediska je na místě důkladně odlišovat členění prevence kriminality a členění jednotlivých opatření prevence kriminality, pro účely této práce lze shrnout, že převážná většina kategorického členění, které užíváme pro prevenci kriminality jako celek, odpovídá kategorickému členění, jež můžeme užít i pro jednotlivá opatření prevence kriminality. V obou případech je však na místě podotknout, že zcela jednoznačně nelze kategorizovat ani prevenci kriminality, ani její jednotlivá opatření. Respektive jednotlivá opatření můžeme zařadit do více kategorií.

Takovým případem je například otázka, zda do kriminologické systematiky prevence kriminality zařadit i její členění na **generální a speciální (individuální) prevenci**, které je svou povahou především členěním ve smyslu trestně právním.³⁸ Speciální prevencí rozumíme totiž takové preventivní aktivity, které působí na samotného pachatele trestného činu při jeho trestání. Generální prevencí naopak rozumíme především odstrašení širší veřejnosti (vč. potenciálních pachatelů) od páchání trestné činnosti, které se děje prostřednictvím potrestání pachatele za spáchaný trestný čin.³⁹

Někteří autoři pak ony ustálené kategorie užívají, systemizují je však odlišným způsobem. Bublíní například užívá zažité členění z hlediska objektu i z hlediska úrovně kriminality, tyto kategorie však dále zařazuje do dvou skupin, které nazývá *nespecifickou prevencí kriminality* a *specifickou prevencí kriminality*.⁴⁰ Stěžejními a napříč odbornou veřejností respektovanými se ukázala dvě členění, a sice tzv. obsahové členění a úroňové členění. Zbylá členění, byť je jejich důležitost v některých případech nepopíratelná, mají spíše doplňkový charakter.

2.2.1 Obsahové členění prevence kriminality

Z **obsahového hlediska** rozlišujeme tři kategorie prevence kriminality, k nimž patří **sociální prevence, situační prevence a prevence viktimmnosti (viktimmologická prevence)**. Tyto tři kategorie se liší v cílovém objektu, k němuž konkrétní preventivní opatření směřují. V případě **sociální prevence** je objektem pachatel (být i potenciální) trestného činu. **Situační prevence** vychází z myšlenky, že „příležitost dělá zloděje“ a zaměřuje se tedy na jednotlivé situace – místa a okolnosti - při nichž může častěji docházet k páchání trestné činnosti. **Prevence viktimmnosti** pak sleduje oběť trestného činu (být i potenciální) a přináší poznatky, které mají pomoci jednotlivcům předcházet jejich viktimmizaci.⁴¹ Vzhledem k širokému záběru každé kategorie, co se jednotlivých opatření týče, je možné každou uvedenou kategorii dále stratifikovat z hlediska

---

³⁸ BUBELÍNÍ, Ján. *Prevencia kriminality: (základy kriminálnej prevencie a preventológie s aplikáciami na činnosť verejnej správy a polície)*. s. 12.

³⁹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní právo hmotné*. s. 295.

⁴⁰ Blíže viz BUBELÍNÍ, Ján. *Prevencia kriminality: (základy kriminálnej prevencie a preventológie s aplikáciami na činnosť verejnej správy a polície)*. s. 13.

⁴¹ SVATOŠ, Roman. *Prevence kriminality*. s. 16.

úrovňového, o kterém je pojednáno níže, případně je též kombinovat s dalšími typy prevence kriminality.

2.2.1.1 Sociální prevence

Za počátek vzniku sociální prevence považujeme 30. – 40. léta 20. století, kdy začaly vznikat první preventivní programy zaměřené na mládež.⁴² Sociální prevence je součástí sociální politiky a zaměřuje se proti veškerým sociálně-patologickým jevům, jako taková je tedy velmi komplexní a má přesah do oblasti ekonomické, sociální, kulturní či vzdělávací, stejně tak jako do oblastí zaměstnanosti, volnočasových aktivit, duchovního rozvoje a zaměřuje se též na humanizaci či zkvalitňování způsobu života.⁴³ Orientuje se při tom jak na sociální skupiny, tak na každého jedince. Jejím cílem je vytváření takových podmínek, které zamezují tomu, aby se člověk stal pachatelem trestného činu, případně aby došlo k zamezení jeho pokračování v páchání trestné činnosti.⁴⁴

Z výše uvedeného širokého záběru sociální prevence můžeme vyvodit, že může být orientována jednak na osobu (potenciálního) pachatele, kdy cílem je jeho (re)socializace, a jednak na samotné příčiny kriminality, kdy se zaměřuje na jejich změnu, respektive jejich omezení.⁴⁵ I vzhledem k jejímu širokému záběru je její úspěšnost mnohem hůře měřitelná než jiné typy prevence a k její realizaci je zapotřebí náležitých analýz sociální situace, které nám osvětlí na jaké rizikové skupiny či sociálně-patologické jevy se máme v dané situaci zaměřit. Opatření tohoto typu prevence se doporučuje současně kombinovat i s dalšími typy.⁴⁶

2.2.1.2 Situační prevence

Situační prevence, někdy též označovaná jako mechanická či technická⁴⁷, má původ v 60. – 70. letech 20. století.⁴⁸ Odborná literatura v této souvislosti odkazuje na práce O. Newmana a jeho

---

⁴² BUBELÍNI, Ján. *Prevencia kriminality: (základy kriminálnej prevencie a preventológie s aplikáciami na činnosť verejnej správy a polície)*. s. 11.

⁴³ Ibidem. s. 13-14.

⁴⁴ Ibidem. s. 13-14.

⁴⁵ SVATOŠ, Roman. *Prevence kriminality*. s. 22.

⁴⁶ HOLCR, Květoň. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2009. ISBN 978-80-87212-27-1. s. 173.

⁴⁷ KAISER, Günther. *Kriminologie: úvod do základů: překlad 9. vydání s přihlédnutím k 8. vydání*. Praha: C.H. Beck, 1994. ISBN 978-80-7179-002-0. s. 94-95.

pojem „chránitelného prostoru“ (z angl. *defensible space*), se kterým se pojí myšlenka dávat určitým způsobem najevo, že dané území někomu patří a tím případným pachatelům jejich snahy ztěžovat.⁴⁹

Dnes situační prevence vychází z myšlenky, že „určité druhy kriminality se objevují v určitém čase, na určitých místech a za určitých okolností“⁵⁰. Chápeme ji tak jako souhrn opatření snižujících možnosti spáchání trestného činu za současného zvyšování pravděpodobnosti odhalení pachatele.⁵¹ Zaměřuje se především na odstraňování příležitostí k páčání trestné činnosti, omezování kriminogenních situací a zvyšování rizika odhalení a dopadnutí pachatele. Tak činí zejména prostřednictvím opatření režimových, fyzických a technických.⁵²

Při užívání opatření vycházejících ze situační prevence kriminality je třeba mít na mysli to, že kriminalita „cestuje“. Ještě v roce 2005 Zapletal na tento fenomén upozorňoval, když hovořil o „**přesunu** kriminality jako o nechtěném důsledku působení programů situační prevence“.⁵³ Současně však zdůrazňoval, že nedochází k přesunu všech trestných činů, přičemž za úspěch situačních opatření v určité lokalitě považoval i skutečnost, kdy namísto původně hrozícího trestného činu byl spáchán trestný čin méně závažný. Zároveň ale vyslovuje domněnku, že přesun kriminality je třeba řešit celoplošně.⁵⁴

V souvislosti s rozvojem moderních technologií však již v roce 2011 docházelo ve Spojených státech amerických ke vzniku tzv. prediktivní policejní práce, která využívá nashromážděné poznatky o kriminalitě, ty následně za pomoci moderních technologií analyzuje a snaží se předpovědět pravděpodobný výskyt kriminality. Na základě získaných poznatků a vytvořené predikce pak dochází k posílení policejních hlídek ve vytipovaných oblastech. Díky těmto metodám se v některých místech snížila kriminalita až o 30%.⁵⁵ Prostřednictvím moderních

---

⁴⁸ BUBELÍNI, Ján. *Prevenca kriminality: (základy kriminálnej prevencie a preventológie s aplikáciami na činnosť verejnej správy a polície)*. s. 11.

⁴⁹ SVATOŠ, Roman. *Prevenca kriminality*. s. 24.

⁵⁰ HOLCR, Květoň. *Kriminologie*. s. 174.

⁵¹ ONDICOVÁ, Magdaléna a Samuel UHRIN. *Prevenca kriminality*. s. 14-15.

⁵² *Ibidem*. s. 14-15.

⁵³ ZAPLETAL, Josef. *Prevenca kriminality*. s. 23.

⁵⁴ *Ibidem*. 23.

⁵⁵ SVATOŠ, Roman. *Prevenca kriminality*. s. 28.

technologií tak dochází k neustálému zdokonalování jednotlivých opatření činěných v rámci situační prevence. V tomto konkrétním případě navíc takové metody přispívají k významné eliminaci výše zmiňovaného přesunu⁵⁶ kriminality.

2.2.1.3 Viktimologická prevence

Posledním a zároveň nejmladším typem prevence, kterou rozlišujeme v rámci obsahového členění, je prevence viktimologická, jejíž zrod datujeme do 80. let minulého století.⁵⁷ Název pochází z latinského slova *victima* neboli oběť a jak sám název napovídá, zaměřuje se viktimologická prevence na osoby, které mohou být kriminalitou ohrožené, tedy na potenciální oběti.⁵⁸ Cílem tohoto typu prevence je snaha o to, aby se člověk nestal obětí trestného činu. Byť někteří autoři zdůrazňují skutečnost, že převážnou část jejich opatření lze zařadit již do kategorií sociální a situační prevence⁵⁹, je to právě její objekt (tedy oběť), který si žádá vyčlenění této kategorie ze dvou výše uvedených.

Co se týče jednotlivých opatření této prevence, ty jsou skutečně komplexní, jelikož se zde uplatňují opatření z oblastí právního, technického, psychologického či zdravotního poradenství, které může být dále uskutečňováno skupinově nebo ve vztahu k jednotlivci.⁶⁰ Svatoš pak zdůrazňuje tři hlavní charakteristiky viktimologické prevence, a sice zaměření se na využití viktimologických poznatků⁶¹, její orientaci na osvětovou a poradenskou činnost a stejně tak její orientaci na osoby s vysokou mírou viktinnosti.⁶²

---

⁵⁶ Současně je třeba zdůraznit, že teorie prevence kriminality zkoumá taktéž **přesun** jako takový, přičemž i přesun má různé formy. Svatoš rozlišuje celkem pět forem přesunu kriminality, a sice přesun **teritoriální, časový, přesun v taktice, přesun na jiný objekt a funkční přesun**. Je tedy na místě doplnit, že v případě preventivních strategií je třeba strategie přizpůsobit právě také s ohledem na možný budoucí vývoj kriminálního jednání, tedy s ohledem na jeho potenciální přesun. K tomu blíže viz Ibidem. 32-33.

⁵⁷ BUBELÍNI, Ján. *Prevenca kriminality: (základy kriminálnej prevencie a preventológie s aplikáciami na činnosť verejnej správy a polície)*. s. 11.

⁵⁸ ZOUBKOVÁ, Ivana. *Kriminologický slovník*. s. 218-219.

⁵⁹ ZAPLETAL, Josef. *Prevence kriminality*. s. 24.

⁶⁰ ONDICOVÁ, Magdaléna a Samuel UHRIN. *Prevenca kriminality*. str. 17.

⁶¹ Viktimologie je vědním odvětvím kriminologie, předmětem jehož zkoumání je právě oběť. Mimo jiné viktimologie zkoumá osobnost oběti, vztahy mezi pachatelem a obětí, roli oběti při vzniku trestného činu apod. Blíže např. ZOUBKOVÁ, Ivana. *Kriminologický slovník*. s. 219.

⁶² SVATOŠ, Roman. *Prevence kriminality*. s. 28.

2.2.2 Úrovně prevence kriminality

Teorie dále člení preventivní opatření (a tedy i prevenci kriminality jako takovou) do tří úrovní, kdy kritériem tohoto členění je **okruh adresátů**, vůči kterým daná opatření směřují.⁶³ Někdy se lze též setkat s názorem, že kritériem tohoto členění je hledisko **stádia vývoje kriminálního problému**.⁶⁴ Za autory úrovněového členění prevence kriminality jsou považováni Brantingham a Faust, kteří se v 70. letech minulého století inspirovali modelem veřejného zdraví a přišli s členěním prevence kriminality na **primární, sekundární a terciální**, jak jej užíváme dodnes.⁶⁵ Úrovněové hledisko bývá pak zpravidla kombinováno s dalšími členěními, zejména s výše uvedeným obsahovým členěním, čímž dochází ke stratifikaci jednotlivých opatření do užších skupin s užším záběrem, což umožňuje větší specializaci a zaměření jednotlivých opatření.

2.2.2.1 Primární prevence

Primární prevencí rozumíme ta opatření, kterými stát preventivně působí na nejširší veřejnost, nehledě na to, zdali tato veřejnost má či nemá nějaké dočínění s kriminalitou.⁶⁶ Primárními opatřeními lze působit v měřítku celostátním, regionálním či místním, stejně tak jako vůči demograficky vymezeným skupinám osob (mládež, ženy, etnické menšiny)⁶⁷, důležitá je však právě výše zmíněná absence zájmu o zjištění, jaký je vztah cílové skupiny k trestné činnosti, tím se totiž prevence primární dále liší od prevence sekundární a terciální.

Primární prevenci řadíme k tzv. nepřímým strategiím, jejichž cílem **není** primárně omezovat kriminalitu⁶⁸ a je tak činěno vedle činnosti hlavní, která zpravidla sleduje jiný primární cíl. K primární prevenci kriminality tak může docházet například skrze hospodářskou, sociální či

---

⁶³ ZAPLETAL, Josef. *Prevence kriminality*. s. 25.

⁶⁴ K tomuto názoru se přiklání například Bubelíni. Viz BUBELÍNI, Ján. *Prevencia kriminality: (základy kriminálnej prevencie a preventológie s aplikáciami na činnosť verejnej správy a polície)*. s. 16. Zapletal však toto kritérium považuje za méně výstižné. Viz ZAPLETAL, Josef. *Prevence kriminality*. s. 25.

⁶⁵ MORGAN, Rodney, Robert REINER a Mike MAGUIRE, ed. *The Oxford handbook of criminology*. 5th ed. New York, NY: Oxford University Press, 2012. ISBN 978-0-19-959027-8. s.772-773.

⁶⁶ ZAPLETAL, Josef. *Prevence kriminality*. s. 25.

⁶⁷ VEČERKA, Kazimír a Ivana ZOUBKOVÁ. *Prevence kriminality*. In: GŘIVNA, Tomáš, ed. *Kriminologie*. s 160-161.

⁶⁸ ONDICOVÁ, Magdaléna a Samuel UHRIN. *Prevencia kriminality*. s. 13.

kulturní politiku.⁶⁹ K primární prevenci Večerka a Zoubková navíc řadí i generálně preventivní působení trestní justice, kdy dále uvádí, že „trestáním pachatelů ... zviditelňuje stát ve společnosti trestněprávní normy, získává pro ně podporu u řádných občanů, posiluje jejich pocity bezpečnosti a zeslabuje strach z kriminality a prohlubuje u nich jejich věrnost zákonům (tzv. pozitivní generální prevence).“⁷⁰

V kombinaci s výše zmíněným obsahovým členěním prevence můžeme uvést, že **primární sociální prevence** směřuje ke snaze o vyšší kvalitu života, což činí především skrze vědecký výzkum, mimoškolní aktivity, rekreační a sociální aktivity.⁷¹ Svatoš pak jako konkrétní příklad primární sociální prevence uvádí podporu zahraničních investic v zemi, která napomáhá k vytváření nových pracovních míst.⁷² Dle názoru autora lze doplnit, že do této skupiny můžeme v nejširší míře řadit školská zařízení, úřady práce či jiné instituce, jejichž primárním účelem není prevence kriminality, avšak v rámci jejich činnosti k preventivnímu působení na potenciální pachatele též dochází.

V souvislosti s **primární situační prevencí** se v odborné literatuře můžeme setkat především s akcentem na architektonické řešení prostoru,⁷³ osvětlení prostoru,⁷⁴ označování majetku⁷⁵ či umístování zvukových či jiných signalizací do kriminogenních míst.⁷⁶ S takovým řešením se můžeme setkat například v USA, kde na veřejných místech, jako jsou parky, školní kampusy či stanice metra (avšak nejen tam) nalezneme *hlásiče nebezpečí* [z angl. *call box – překl. autora*], které potenciální oběti trestné činnosti spojí s policejním sborem, čímž může dojít ke zkrácení reakční doby na potenciálně nebezpečnou situaci, případně ke snížení hrožících nebezpečných

---

⁶⁹ SVATOŠ, Roman. *Prevence kriminality*. s. 17.

⁷⁰ VEČERKA, Kazimír a Ivana ZOUBKOVÁ. Prevence kriminality. In: GRŮVNA, Tomáš, ed. *Kriminologie*. s. 160-161.

⁷¹ ONDICOVÁ, Magdaléna a Samuel UHRIN. *Prevencia kriminality*. s. 14.

⁷² SVATOŠ, Roman. *Prevence kriminality*. s. 32.

⁷³ ZAPLETAL, Josef. *Prevence kriminality*. s. 25.

⁷⁴ GRAHAM, John, Trevor BENNETT a Jana VÁLKOVÁ. *Strategie prevence kriminality v Evropě a Severní Americe*. s. 120-121.

⁷⁵ V této souvislosti Graham zmiňuje několik více či méně úspěšných projektů. Ibidem. s. 123-126.

⁷⁶ ONDICOVÁ, Magdaléna a Samuel UHRIN. *Prevencia kriminality*. s. 16.

následků již nastalé situace.⁷⁷ Svatoš pak k primární situační prevenci řadí například také podporu bezhotovostního platebního styku.⁷⁸

Úkolem **primární viktimologické prevence** je systematicky informovat veřejnost na určitém území. Podle Zapletala by takto měla působit především masmédiá, jejichž úkolem je seznámit obyvatelstvo státu s reálným fungováním trestní justice, čímž by mělo dojít ke zvýšení pocitu odpovědnosti občanů a jejich ochotě podílet se na prevenci kriminality.⁷⁹ To však neplatí výhradně, Zapletal dále uvádí, že je třeba občany informovat o způsobech, jakými mají občané zajistit svou osobní bezpečnost a majetek.⁸⁰ Ondicová navíc doplňuje, že poznatky sdílené s veřejností v rámci primární viktimologické prevence by měly vycházet z analýzy trendů kriminality a k opatřením tohoto typu prevence navíc mimo jiné řadí i tréninky sebeobrany.⁸¹

2.2.2.2 Sekundární prevence

Sekundární prevenci zajímají skupiny či jednotlivci, u kterých můžeme očekávat větší míru pravděpodobnosti výskytu kriminálního jednání, a to buď tak, že se tyto osoby či skupiny budou kriminálně chovat nebo je u nich větší šance, že budou kriminálním jednáním dotčeny – stanou se oběťmi trestné činnosti.⁸² Současně se tato prevence zaměřuje také na sociálně patologické jevy, stejně jako na příčiny kriminogenních⁸³ situací.⁸⁴

V případě sekundární prevence již hovoříme o tzv. přímých strategiích. Ty jsou na rozdíl od výše zmiňovaných nepřímých strategií činěny právě za účelem předcházení trestné činnosti. Důležitou

---

⁷⁷ Hlásiče nebezpečí můžeme v USA nalézt jak na veřejných místech, kde je obecně zvýšený výskyt osob, tak na místech, které bychom mohli považovat za potenciálně více kriminogenní, jako jsou školní kampusy, kde se nachází velké množství relativně snadno zranitelných osob či ve stanicích metra, kde dochází ke zvýšené koncentraci osob s omezenými možnostmi úniku. Proto můžeme tato opatření (hlásiče nebezpečí) řadit jak k opatřením primární prevence, tak k opatřením prevence sekundární. Blíže například viz: FU, Megan. Emergency Call Buttons: Outdated systems or necessary protocol? In: Metro US – New York [online]. 5.12.2017 [cit. 4.11.2019]. Dostupné z: <https://www.metro.us/news/local-news/new-york/do-emergency-call-buttons-work>

⁷⁸ SVATOŠ, Roman. *Prevence kriminality*. s. 32.

⁷⁹ ZAPLETAL, Josef. *Prevence kriminality*. s. 26.

⁸⁰ Ibidem. s. 26.

⁸¹ ONDICOVÁ, Magdaléna a Samuel UHRIN. *Prevencia kriminality*. s. 18.

⁸² BUBELÍNI, Ján. *Prevencia kriminality: (základy kriminálnej prevencie a preventológie s aplikáciami na činnosť verejnej správy a polície)*. s. 16.

⁸³ Kriminogenní situace definuje Kriminologický slovník jako „situace napomáhající vzniku kriminálního jednání“. ZOUBKOVÁ, Ivana. *Kriminologický slovník*. s. 93.

⁸⁴ SVATOŠ, Roman. *Prevence kriminality*. s. 17.

schopností, kterou musí mít každá společnost vyvinutou na vysoké úrovni, aby byla schopna účinně vytvářet jednotlivá preventivní opatření sekundární prevence, je schopnost včasného rozeznání a prognózy potenciálních problémů/problémových skupin obyvatelstva.⁸⁵ K včasné a účinné prevenci se totiž můžeme dopracovat jediné tak, pokud jsou nám známy ony rizikové skupiny a faktory, vůči nimž chceme působit.

Sekundární sociální prevence se zaměřuje na potenciální pachatele, respektive na skupiny či jednotlivce, u nichž je větší riziko, že se z nich v budoucnu stanou pachatelé trestné činnosti. Ve snaze o zabránění budoucímu kriminálnímu chování jsou ve vztahu k těmto rizikovějším osobám činěna jednak opatření, která mají charakter informační a poradenský, jednak specializované aktivity z oblasti sociální péče.⁸⁶ Konkrétněji můžeme v rámci této kategorie zdůraznit též některé činnosti, které činí instituce vzniklé v rámci primární sociální prevence, jako školy, volnočasová a nízkoprahová centra nabízející kroužky pro mládež, sportovní kluby, ale i úřady práce se svými rekvalifikačními kurzy, v nejkrajnějším případě je pak na místě zmínit také práci sociálních pracovníků, kteří pracují zejména s těmi skupinami osob, které se pohybují již na samé hranici páchání trestné činnosti. Zejména v rámci sekundární sociální prevence bychom mohli spatřovat původ specializovaných podoborů prevence kriminality, jako je například prevence kriminality mládeže, prevence kriminality související s drogovou problematikou apod.

Co se **sekundární situační prevence** týče, Zapletal poukazuje na její obtížné rozlišení od primární situační prevence.⁸⁷ K rozlišení těchto dvou subkategorií je na místě užít dalšího hlediska, na základě něhož můžeme prevenci kriminality členit, a sice hlediska prostorového. Díky prostorovému hledisku tak můžeme sekundární situační prevence od primární odlišit tím, že sekundární situační prevence se zaměřuje již na více riziková místa se zvýšeným nebezpečím kriminálního jednání. Oproti tomu primární situační prevenci „nezajímá“, zda jsou některá místa rizikovější než jiná, ta působí celoplošně (byť i takto může být působeno na celostátní, regionální či místní úrovni). Jako opatření sekundární situační prevence uvádí Bublíní alarmany, strážní

---

⁸⁵ ZAPLETAL, Josef. *Prevence kriminality*. s. 26.

⁸⁶ *Ibidem*. s. 26.

⁸⁷ *Ibidem*. s. 26.

v obchodech či dostatečné osvětlení tmavých prostor, kde by mohlo ke spáchání trestného činu dojít.⁸⁸

V rámci **sekundární prevence viktimnosti** se pak setkáme s opatřeními, spočívajícími zejména v informování či výcviku ohrožených sociálních skupiny a jednotlivců, které považujeme z viktimologického hlediska za výrazněji ohrožené. Mezi tyto rizikovější skupiny osob řadí Svatoš především důchodce a děti, ženy a dívky.⁸⁹ Co se konkrétních činností do této subkategorie spadajících, sem řadí Ondicová například činnost občanských a sousedských hlídek či linky bezpečí.⁹⁰ Je na místě podotknout, že sem spadá též celá řada školících aktivit zaměřených na způsoby chování, které by si tyto potenciální oběti měly osvojit, aby co možná nejvíce minimalizovaly možnost své viktimizace.

2.2.2.3 Terciální prevence

Obecně můžeme vymezit terciální úroveň prevence, někdy též nazývanou prevencí postdeliktní⁹¹, jako takovou prevenci, která se zaměřuje na předcházení kriminální nebo viktimologické recidivě⁹². Zajímá se tedy o ty jedince a skupiny osob, které již byly kriminalitou dotčeny, ať již jako její pachatelé či oběti či směřuje na situace – místa a okolnosti, v nichž již ke kriminálnímu jednání došlo.

Ve vztahu k pachatelům trestné činnosti se tzv. **terciální sociální prevence** uskutečňuje jednak ukládáním a výkonem trestů a ochranných opatření, stejně tak prostřednictvím tzv. postpenitenciární péče⁹³, kam bychom řadili například pomoc poskytovanou probačními a mediačními úředníky po propuštění pachatele z výkonu trestu odnětí svobody⁹⁴. Zapletal zdůrazňuje nezbytnost pomoci státu a rehabilitace pachatelů, jelikož účelem této prevence je zajistit návrat pachatele do společnosti a zamezení jeho další trestné činnosti. Právě sem bychom

---

⁸⁸ BUBELÍNI, Ján. *Prevenca kriminality: (základy kriminálnej prevencie a preventológie s aplikáciami na činnosť verejnej správy a polície)*. s. 48.

⁸⁹ SVATOŠ, Roman. *Prevenca kriminality*. s. 29.

⁹⁰ ONDICOVÁ, Magdaléna a Samuel UHRIN. *Prevenca kriminality*. s. 18.

⁹¹ ZAPLETAL, Josef. *Prevenca kriminality*. s. 26.

⁹² BUBELÍNI, Ján. *Prevenca kriminality: (základy kriminálnej prevencie a preventológie s aplikáciami na činnosť verejnej správy a polície)*. s. 16.

⁹³ ZAPLETAL, Josef. *Prevenca kriminality*. s. 27.

⁹⁴ SVATOŠ, Roman. *Prevenca kriminality*. s. 32.

při užití trestněprávního členění prevence kriminality řadili prevenci **speciální (individuální)**. Právě v rámci této kategorie dochází k největšímu prolínání preventivních a represivních strategií. Mezi opatření užívaná v rámci terciální sociální prevence řadí Ondicová mimo jiné i alternativní tresty, intenzivní dohled, snahy o přestavbu hodnot a postojů, léčbu pachatele, či výcvik řešení konfliktů.⁹⁵

Terciální situační prevencí rozumíme působení situační prevence v místech, kde již k páčání trestné činnosti došlo, případně se zde opakuje ve vyšší míře.⁹⁶ K opatřením činěným v rámci této kategorie řadíme kriminalistické analýzy, policejní hlídky, videokontrolu⁹⁷ či zavedení alarmu v domě.⁹⁸

Cílem **terciální viktimologické prevence** je zamezit opakování viktimizace oběti, zaměřuje se tedy na konkrétní oběti trestných činů a dále s nimi pracuje, rozšiřuje jejich informovanost a výcvik, případně poskytuje posttraumatickou péči.⁹⁹

2.2.3 Další členění prevence kriminality

Vyjma výše uvedeného obsahového členění a členění dle úrovní existují v teorii i členění podle dalších hledisek. Jedním takovým členěním, které bylo zmiňováno již v rámci předchozího výkladu, je členění podle toho, jaké strategie jsou k prevenci užity, kdy rozlišujeme strategie **přímé** a **nepřímé**. Další možností užívanou v odborné literatuře je členění na základě toho, zda jsou k prevenci užívány prostředky **právní** či prostředky **mimoprávní**.¹⁰⁰

Jedním z dalších členění, se kterým se v rámci teorie prevence kriminality můžeme setkat je například dělení prevence kriminality z časového hlediska na **prevenci predeliktní** a **prevenci postdelikttní**.¹⁰¹ Za prevenci **predeliktní** souhrnně označujeme ta preventivní opatření, která jsou činěna ještě před tím, než dojde ke spáchání trestného činu, nehledě na to, zda jsou směřována

---

⁹⁵ ONDICOVÁ, Magdaléna a Samuel UHRIN. *Prevenca kriminality*. s. 14.

⁹⁶ ZAPLETAL, Josef. *Prevenca kriminality*. s. 27.

⁹⁷ ONDICOVÁ, Magdaléna a Samuel UHRIN. *Prevenca kriminality*. s. 16.

⁹⁸ SVATOŠ, Roman. *Prevenca kriminality*. s. 32.

⁹⁹ *Ibidem*. s. 18.

¹⁰⁰ *Ibidem*. s. 31

¹⁰¹ ZAPLETAL, Josef. *Prevenca kriminality*. s. 11.

vůči potenciálním pachatelům či obětem.¹⁰² Pro bližší vymezení bychom mohli uvést, že pod predeliktí prevenci bychom souhrnně řadili ta opatření, která bychom na základě výše uvedených členění řadili pod kategorie primární a sekundární prevence, přičemž zvlášť nezáleží na tom, zda by se jednalo o opatření spadající do kategorií sociální, situační či viktimologické prevence. Analogicky pak můžeme uzavřít, že k prevenci **postdeliktí** budeme řadit ta opatření, která svou povahou spadají pod prevenci terciální.

Za zmínku pak stojí vzpomenout též členění prevence kriminality podle druhu preventivních opatření, kdy se uvádí členění opatření na **organizační, technická, personální a výchovná**¹⁰³, případně se uvádí též kategorie **jiná**¹⁰⁴, pro případy, kdy nelze určité opatření zcela jednoznačně zařadit do některé z uvedených 4 kategorií.

Pro úplnost je na místě uvést výše již zmiňované členění prevence kriminality z prostorového hlediska, kdy vyčleňujeme kategorie **celostátní, regionální a místní (lokální)**, které jsou též někdy uváděny jako úrovně **makrostruktury, mezostruktury a mikrostruktury**.¹⁰⁵

Vždy je třeba mít na paměti, že všechna uvedená členění nejsou výlučná a jednotlivá opatření lze často zařadit do více uvedených kategorií.

2.3 Subjekty prevence kriminality

Specifikem prevence kriminality je nejen různorodost jejích opatření, ale i to, že jednotlivá opatření mohou být činěna nejrůznějšími subjekty.¹⁰⁶ Můžeme se setkat s opatřeními, která činí přímo **stát**, ať již v rámci sociální, situační či viktimologické prevence, a to na primární, sekundární či terciální úrovni. **Zvláštní kategorií**, která bývá v odborné literatuře zdůrazňována, je státní prevence kriminality činěná prostřednictvím policejních sborů (**tzv. policejní prevence**).¹⁰⁷ Prevence kriminality však není výhradou státního aparátu a preventivně tak mohou působit i **samotní obyvatelé**, a to buď **jako fyzické osoby** chránící své vlastní zájmy, zejména

---

¹⁰² SVATOŠ, Roman. *Prevence kriminality*. s. 31.

¹⁰³ Ibidem. s. 31.

¹⁰⁴ ZAPLETAL, Josef. *Prevence kriminality*. s. 10-11.

¹⁰⁵ Ibidem. s. 11.

¹⁰⁶ SVATOŠ, Roman. *Prevence kriminality*. s. 18.

¹⁰⁷ Ibidem. s. 73 a násl.

pak své životy a zdraví, svůj majetek či životy, zdraví a majetek jejich blízkých **nebo prostřednictvím nestátních uskupení**, která zajišťují komplexnější činnosti, jako jsou nevládní organizace, církve a náboženské společnosti, občanské iniciativy či nadace.¹⁰⁸

Svatoš subjekty prevence kriminality vyčleňuje celkem do pěti pilířů.¹⁰⁹ **První pilíř** tvoří orgány státní správy, **druhý** pak samosprávné orgány obcí a měst. Ve **třetím pilíři** nalezneme již výše zmiňované nevládní organizace. **Čtvrtý pilíř** je tvořen bezpečnostními složkami a do **pátého pilíře** řadí Svatoš komerční bezpečnostní služby.¹¹⁰

Pro úplnost lze uvést též další možné členění osob a institucí, které se na prevenci kriminality podílejí, kdy kromě subjektů prevence odborná literatura vyčleňuje též **orgány prevence a koordinátory prevence**.¹¹¹

2.4 Objekty prevence kriminality

K uzavření tohoto pojednání o obecném schématu prevence kriminality je třeba závěrem shrnout tzv. objekty prevence kriminality, tedy předměty zájmu prevence. Již z výše uvedeného výkladu je zřejmé, že objekty prevence kriminality lze dělit do dvou pomyslných kategorií, které lze vymezit jako **sociální prostředí a osoby**.¹¹²

V rámci **sociálního prostředí** jsou zájmem prevence kriminality rizikové (potenciálně kriminogenní) faktory, které chce prevence kriminality redukovat. Co se **osob** týče, zde jsou předmětem zájmu osob potenciálních či skutečných pachatelů, stejně jako potenciálních či již skutečných obětí trestné činnosti, a to jak jedinci, skupiny, tak de facto celá společnost.¹¹³

Ondicová však k danému vymezení objektů dodává, že takové **vymezení je pouze teoretické a v praxi je, zjednodušeně řečeno, objektem vždy občan v interakci se sociálním**

---

¹⁰⁸ ONDICOVÁ, Magdaléna a Samuel UHRIN. *Prevencia kriminality*. s. 19.

¹⁰⁹ SVATOŠ, Roman. *Kriminologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-389-6. s. 18-19.

¹¹⁰ Ibidem. s. 18-19.

¹¹¹ Blíže k daným kategoriím viz ONDICOVÁ, Magdaléna a Samuel UHRIN. *Prevencia kriminality*. s. 19.

¹¹² ZAPLETAL, Josef. *Prevence kriminality*. s. 29.

¹¹³ Ibidem. s. 29.

prostředím.¹¹⁴ Autor této práce se domnívá, že je na místě doplnit, že uváděný termín občan může být mírně zavádějící. S užitím termínu občan se můžeme setkat též ve starší literatuře, odkud byl pravděpodobně termín převzat. Prevence kriminality ale nerozlišuje, zda je konkrétní osoba občanem státu, kde k prevenci dochází či je občanem státu cizího. Byť se lze domnívat, že převážná část preventivních aktivit bude skutečně směřována vůči občanům státu, kde k preventivním aktivitám dochází, je autor práce toho názoru, že je na místě termín občan nahradit obecnější terminologií, respektive jej raději jako potenciálně zavádějící raději neužívat.

---

¹¹⁴ ONDICOVÁ, Magdaléna a Samuel UHRIN. *Prevencia kriminality*. s. 19.

3 Limity prevence kriminality

Jak vyplývá z předchozího výkladu, pod prevencí kriminality se skrývá široká škála nejrůznějších opatření. Pokud bychom ale chtěli přednést rozbor všech opatření, které prevence kriminality skýtá, dospěli bychom zřejmě jen k pouhému povrchnímu popisu těchto opatření a nezbyl by prostor věnovat se důkladněji jiným, z pohledu autora zajímavějším problematikám. I z toho důvodu **se práce dále věnuje** pouze užší výseči, s níž se prevence kriminality potýká, a sice **limitům prevence kriminality**.

Stejně jako jiné další činnosti, i prevence kriminality má své hranice, své limity. Odborná literatura rozlišuje několik kategorií limitů prevence kriminality, kdy tyto limity mohou být způsobeny různými faktory, přičemž samy faktory jako jsou mnohost jednotlivých opatření prevence kriminality či mnohost subjektů, kteří se na prevenci podílí, naznačují, že limitů prevence bude několik. Zapletal upozorňuje, že limitace vyplývá též ze skutečnosti, že řadu faktorů spojených s vysokou či nízkou mírou kriminality nejsme často schopni volným jednáním ovlivnit ba ani změnit, k čemuž dává za příklad faktory jako klimatické podmínky, demografické trendy či rozvodovost.¹¹⁵ Současně vyslovuje další zajímavou tezi, když v některých případech zločin označuje za jakousi daň za pozitivní vývoj společnosti, čímž naráží na skutečnost, že někdy sám pozitivní vývoj, ať již politický, ekonomický či sociální, s sebou přináší i nárůst kriminality.¹¹⁶

V české a slovenské literatuře se setkáme s pěti až šesti formulovanými kategoriemi limitů prevence kriminality, mezi něž Svatoš řadí **limity poznání, limity legislativní, sociálně psychologické limity, limity personální** a nakonec též **limity finanční**.¹¹⁷ Zapletal, Holcr i Bubelíni pak shodně formulují ještě šestou kategorii limitů, kterou tvoří **limity jednotlivých druhů prevence**.¹¹⁸

---

¹¹⁵ ZAPLETAL, Josef. *Prevence kriminality*. s. 34.

¹¹⁶ Ibidem. s. 34-35.

¹¹⁷ SVATOŠ, Roman. *Prevence kriminality*. s. 19-20.

¹¹⁸ ZAPLETAL, Josef. *Prevence kriminality*. s. 35. nebo též BUBELÍNI, Ján. *Prevencia kriminality: (základy kriminálnej prevencie a preventológie s aplikáciami na činnosť verejnej správy a polície)*. s. 33 a násl. nebo také HOLCR, Květoň. *Kriminologie*. s. 178–179.

Co se kategorie **limitů poznání prevence kriminality** týče, ta zdůrazňuje nezbytnost dostatečného a objektivního poznání kriminality jako takové. Neznáme-li samotnou kriminalitu, respektive její příčiny, pak jsme logicky limitováni v našich možnostech jak kriminalitě předcházet.¹¹⁹ V rámci této kategorie zdůrazňuje Zapletal především nezbytnost existence náležitého institucionálního základu kriminologického výzkumu.¹²⁰ V této souvislosti lze z praxe zmínit absenci specializovaných kriminologických institutů na území Slovenské republiky, která nastala po rozdělení federace.¹²¹

Do kategorie limitů poznání spadá též i skutečnost, že výzkum zločinu neprobíhá (a zpravidla nikdy probíhat nebude) v přímém kontaktu s kriminálním prostředím, což je navíc faktor, který lze ovlivnit jen v minimální míře. Kriminologické výzkumy navíc vycházejí ze statistik registrované kriminality, přičemž o stavu latentní kriminality se můžeme jen domnívat. Těmito faktory je tak naše poznání kriminality vždy limitováno již od samého počátku.¹²²

Pod **sociálně psychologickými limity**¹²³ se skrývá de facto míra důvěry a náklonnosti veřejnosti v účinnost preventivních opatření a trestní justice jako takové, stejně jako i chuť veřejnosti se do preventivních aktivit zapojovat. Zároveň sem patří též míra náklonnosti politických představitelů k boji s kriminalitou. Zapletal sociálně psychologické limity spatřuje v případné „absenci ... vhodného politického a sociálně psychologického klimatu“.¹²⁴

K těm nejvíce nepříznivým faktorům, které nabourávají systém prevence tím, že vytváří sociálně nepříznivé podmínky – prohlubují tyto sociálně psychologické limity – řadí mnoho autorů ty případy, kdy je trestná činnost páchána představiteli veřejné moci či těmi osobami, které mají být zárukami funkčnosti systému, tedy policisty či dalšími představiteli justičního systému.¹²⁵

---

¹¹⁹ CEJP, Martin. Společenské faktory ovlivňující vývoj kriminality. In: SCHEINOST, Miroslav. *Kriminalita očima kriminologů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. s. 19-34. ISBN 978-80-7338-096-0. s. 19.

¹²⁰ ZAPLETAL, Josef. *Prevence kriminality*. s. 35.

¹²¹ BUBELÍNI, Ján. *Prevencia kriminality: (základy kriminálnej prevencie a preventológie s aplikáciami na činnosť verejnej správy a polície)*. s. 34.

¹²² CEJP, Martin. Společenské faktory ovlivňující vývoj kriminality. s. 23.

¹²³ Holcř tuto kategorii nazývá kategorií limitů sociálně patologických, de facto se však jedná o jednu a tu samou kategorii. HOLCŘ, Květoň. *Kriminologie*. s. 178–179.

¹²⁴ ZAPLETAL, Josef. *Prevence kriminality*. s. 35.

¹²⁵ BRUNA, Eduard. *Vybrané kapitoly z kriminologie*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2014. ISBN 978-80-7408-099-9. s. 90.

Na **limity personální** narážíme v případě absence náležitě kvalifikovaných osob, schopných získávání a vyhodnocování poznatků o kriminalitě a následnému formulování a uvedení v život náležitých preventivních opatření.¹²⁶ Bubelíni navíc rozlišuje různé úrovně, v nichž se můžeme setkávat s personálními limity. Uvádí, že určitý stupeň poznatků by měl být vlastní každému, aby mohl být způsobilým subjektem prevence kriminality, má tak na mysli i potenciální oběť, způsobilou náležitě sebeobraně.¹²⁷ Zvláštní úroveň odbornosti by pak měli mít ty osoby, jejichž povolání to přímo vyžaduje, jako příslušníci Policie ČR, obecní policie, sociální pracovníci či pedagogický a zdravotní personál.¹²⁸

Finanční limity jsou často zdůrazňovány v souvislosti s „nižšími“ úrovněmi prevence, kde zejména na místní úrovni bývá podfinancování preventivních aktivit nejmarkantnější.¹²⁹ Paradoxem je, že právě na místní úrovni má dle názorů většiny odborníků prevence ten největší smysl.¹³⁰ Finanční limitace však není pouze doménou nižších úrovní prevence kriminality. Neochota financovat preventivní aktivity ať již na té „nejvyšší“ úrovni státem, či na místní úrovni případnou cestou sponzorských darů od soukromých společností může pramenit především z obtížné pozice, kterou má prevence kriminality v otázce svého přínosu. Byť je její přínos nesporný, je taktéž nehmotný, obtížně viditelný, problematicky měřitelný a navíc se tížený efekt dostavuje především v dlouhodobém horizontu.¹³¹

Zajímavou myšlenku přináší Bubelíni, když s ohledem na zahraniční zkušenosti navrhuje institucionální řešení tohoto problému, a to alespoň v jeho počátcích – v počátcích implementace jednotlivých preventivních opatření na nejrůznějších úrovních. Pobízí k finanční podpoře státní, a to skrze specializované fondy prevence. Praxe totiž podle něj dokládá, že po iniciační fázi, která je z hlediska financování nejnáročnější, jakmile se dostaví první výsledky daných aktivit, subjekty prevence i nadále pokračují ve své činnosti, avšak i bez nutnosti státní podpory.¹³²

---

¹²⁶ ZAPLETAL, Josef. *Prevence kriminality*. s. 35.

¹²⁷ BUBELÍNI, Ján. *Prevenencia kriminality: (základy kriminálnej prevencie a preventológie s aplikáciami na činnosť verejnej správy a polície)*. s. 34-35.

¹²⁸ HOLCR, Květoň. *Kriminologie*. s. 179.

¹²⁹ HOLCR, Květoň. *Kriminologie*. s. 179.

¹³⁰ *Ibidem*. s. 179.

¹³¹ SVATOŠ, Roman. *Prevence kriminality*. s. 20.

¹³² BUBELÍNI, Ján. *Prevenencia kriminality: (základy kriminálnej prevencie a preventológie s aplikáciami na činnosť verejnej správy a polície)*. s. 35.

Limity jednotlivých druhů prevence kriminality shrnuje Zapletal jako limity „vyplývající ze specifických možností jednotlivých druhů prevence a rizik vyplývajících z použití neadekvátních postupů.¹³³ Bubelíni pak v rámci jednotlivých kategorií tuto kategorii blíže specifikuje. Například limity sociální prevence spatřuje v její specifčnosti, kdy, byť je její účinek zpravidla dlouhodobějšího charakteru, sociální prevence je v první řadě hůře měřitelná.¹³⁴ Situační prevence je pak podle Bubelíniho lépe měřitelná, její účinek se oproti sociální prevenci projevuje o poznání dříve.¹³⁵ Jednodušeji tyto limity shrnuje Bruna, když říká, že prevence musí být „šitá na míru“, jinak (a to platí pro prevenci jako takovou obecně) hrozí nejen, že nebude účinná, zároveň však bude docházet ke zkreslování výsledků prevence kriminality a tudíž k chybným závěrům, na jejichž základě pak budou formována další chybná opatření.¹³⁶

Poslední kategorií, s níž se setkáme v české a slovenské literatuře, a která dosud nebyla zmíněna, je kategorie **legislativních limitů prevence kriminality**. Tou se práce zabývá blíže v následujících kapitolách.

Byť se na první pohled může zdát, že výše uvedené kategorie limitů přináší komplexní pojednání o možných limitech, není tomu tak. Uvedené kategorie ani zdaleka nepřináší taxativní výčet limitů, které můžeme v souvislosti s prevencí kriminality jmenovat. Nad rámec kategorií zažitých v české a slovenské literatuře lze zmínit některé zahraniční příklady, s nimiž přichází například Gassin. Gassin jmenuje celkem pět kategorií limitů, z nichž valná většina se s výše formulovanými limity nepřekrývá.¹³⁷

Z výše zmíněných Gassinových pěti kategorií, by autor rád zmínil zvláště jednu kategorii, jež ve výše uvedeném výčtu limitů chybí. Jedná se o **kategorii limitů vyplývajících ze samotných**

---

¹³³ ZAPLETAL, Josef. *Prevence kriminality*. s. 35.

¹³⁴ BUBELÍNI, Ján. *Prevencia kriminality: (základy kriminálnej prevencie a preventológie s aplikáciami na činnosť verejnej správy a polície)*. s. 35.

¹³⁵ Ibidem. 35.

¹³⁶ BRUNA, Eduard. *Vybrané kapitoly z kriminologie*. s. 90.

¹³⁷ Zmiňované kategorie limitů, které formuluje Gassin lze pojmenovat následovně. První limity spatřuje **v samotných trestných činech**. Dále uvádí **limity vycházející z osob, limity spočívající v samotných opatřeních prevence** (v možnosti jejich užití), **limity vycházející již ze samotné společnosti a některých jejích konceptů** (jako příklad uvádí koncept rozvodů, který je v přímém rozporu s tím, o čem se prevence kriminality snaží) a jako poslední limit uvádí **samotnou prevenci kriminality**, která je v řadě případů sama o sobě bezzubá, pokud nebude doplněna o funkční represivní strategie. GASSIN, Raymond. *Criminologie*. Paris: Dalloz, 1994. ISBN 978-2-247-01841-3. s. 601-602.

trestných činů, která vychází z myšlenky, že některým trestným činům nelze zabránit jinak, než skrze represí. K této kategorii Gassin říká následující:

„Toutes les variétés d’infractions pénales ne peuvent pas également être prévenues par les procédés de la criminologie préventive. Des distinctions sont à faire entre celles que seule la répression peut prévenir par la dissuasion et l’action policière répressive (comme c’est le cas actuellement pour diverses formes de terrorisme) et celles qui au contraire relèvent des méthodes de la criminologie préventive.“¹³⁸

„Preventivní kriminologie nedokáže předejít všem typům trestných činů. Je třeba rozlišovat mezi těmi, kterým lze předejít výhradně prostřednictvím odstrašení a represivními policejními zákroky (jako je tomu například aktuálně u rozličných forem terorismu) a těmi, které naopak spadají pod metody preventivní kriminologie.“ [překlad autora]

Byť bychom výše uvedený výčet zcela jistě mohli doplnit o další kategorie limitů, pro účely této práce jsou výše uvedené kategorie dostačující. Dále se práce blíže zabývá kategorií legislativních limitů prevence kriminality, které jsou dle názoru autora kategorií velice důležitou, jelikož z výše uvedených kategorií ji společnost může relativně snadno ovlivnit svým jednáním – v demokratickém právním státě prostřednictvím legislativního procesu.

---

¹³⁸ Ibidem. s. 601-602.

4 Legislativní limity prevence kriminality

Ačkoliv je na prevenci a represii kriminality nezřídka kdy nahlíženo jako na dvě strany jedné mince¹³⁹ a akcent na prevenci kriminality je nejen v českých, ale i světových podmínkách nepopiratelný, pokud se zaměříme na právní úpravu těchto dvou oblastí, narážíme na zřejmý nepoměr. Určitým vodítkem, co se důvodů tohoto nepoměru týče, může být skutečnost, že výkon trestní represe je monopolizován v „rukách“ státní moci, tedy demokratického právního státu, který je svým občanům vázán ústavněprávní zásadou *enumerativnosti veřejnoprávních pretenzí*¹⁴⁰, kterou v našem právním řádu nalezneme jednak v článku 2 odst. 3 Ústavy ČR¹⁴¹ (alternativně - ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky), a zároveň též v článku 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod¹⁴² (alternativně - zákona č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod), zatímco prevence kriminality je v řadě případů vykonávána též na dobrovolné bázi¹⁴³, aniž by některé její subjekty potřebovaly k činění jednotlivých opatření zvláštní zákonné zmocnění. Avšak i tato dobrovolná činnost některých subjektů má své zákonné meze, případně by je mít měla. To ostatně vyjadřuje i jeden z principů prevence kriminality, které formuluje odborná literatura, a sice *princip ústavnosti a zákonnosti prevence*.¹⁴⁴

Byť odborná literatura další členění legislativních limitů prevence kriminality zpravidla výslovně neuvádí, lze se o bližší klasifikaci alespoň pokusit. Zamyslíme-li se s ohledem na výše uvedené nad možnými legislativními limity prevence kriminality, můžeme v rámci této kategorie limitů teoreticky formulovat též další pomyslné subkategorie. Jednou takovou subkategorií jsou **limity nastavené objektivním právem**, tedy právními normami. Z této subkategorie bychom pak mohli zvláště vyčleňovat ty limity, které v demokratické společnosti nastavují právní normy nejvyšší právní síly, tedy normy ústavně právní – jedná se tedy o **ústavněprávní limity prevence kriminality**. Zároveň ale prevence kriminality a její činnost není limitována pouze právními

---

¹³⁹ HOLCR, Květoň. *Kriminologie*. s. 166.

¹⁴⁰ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 2017. ISBN 978-80-7380-652-1. s. 33.

¹⁴¹ Česká republika. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

¹⁴² Česká republika. Usnesení č. 2/1993 Sb., Usnesení České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

¹⁴³ ZAPLETAL, Josef. *Prevence kriminality*. s. 35.

¹⁴⁴ BRUNA, Eduard. *Vybrané kapitoly z kriminologie*. s. 90.

předpisy, nýbrž i jejich neexistenci, jak již bylo uvedeno výše. Poslední subkategorií, kterou tak můžeme formulovat, tvoří **limity vyplývající z absence náležité právní úpravy**.

Obecně je třeba vycházet z idey, že v demokratickém právním státě, jakým Česká republika bezesporu je, by veškerá činnost státního aparátu měla vycházet z právních norem. Navíc, jak správně podotýká Večerka, je třeba, aby i za činnost preventivního charakteru někdo nesl odpovědnost¹⁴⁵. Ani prevence kriminality není tedy výjimkou a tak se na následujících stránkách tato práce pokouší jednak shrnout český legislativní *status quo*, snaží se pojmenovat limity tohoto současného stavu, a to včetně shrnutí mantinelů ústavně právního charakteru. Dále shrnuje slovenskou úpravu prevence kriminality a závěrem se pokouší odpovědět na otázku, zda je současná legislativní úprava prevence kriminality řešena v českém právním řádu dostatečně.

4.1 Prevence kriminality v legislativě ČR

Účelem této podkapitoly **není** shrnout systém institucí, které se na prevenci kriminality podílí, jak je v současné době zaveden v České republice.¹⁴⁶ Jejím **účelem je** zaměřit se na legislativní úpravu prevence kriminality, jak je v současné době v České republice řešena, pokud již řešena je. Vzhledem k roztržitosti legislativy týkající se prevence kriminality v České republice a požadovanému rozsahu této práce však **tato práce nepřináší komplexní pojednání o stavu legislativy, nýbrž se pokouší jej obecně shrnout a pouze na konkrétnějších příkladech tento stav demonstrovat**.

Legislativní systém prevence kriminality v České republice je roztržitý a centrálně neukotvený. V současné době neexistuje žádný zákon, který by prevenci kriminality komplexně upravoval, byť i z řad odborné veřejnosti můžeme slyšet názory, že komplexní zákonná úprava je žádoucí. V souvislosti s touto legislativní „nekonceptností“ vyvstává otázka, zda je tento stav v souladu s další zásadou, kterou teorie prevence kriminality zná, respektive zdali je v současné podobě tato zásada v praxi naplněna. Touto zásadou je *princip komplexnosti prevence kriminality*, který

---

¹⁴⁵ VEČERKA, Kazimír. Úloha prevence v kontrole kriminality zejména ve vztahu k mládeži. In: SCHEINOST, Miroslav. *Kriminalita očima kriminologů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. s. 67-82. ISBN 978-80-7338-096-0. s. 80-81.

¹⁴⁶ Blíže k institucionálnímu systému prevence kriminality v České republice například SVATOŠ, Roman. *Prevence kriminality*. s. 54 a násl.

vyjadřuje vzájemnou provázanost jednotlivých druhů a úrovní prevence a klade si za cíl optimalizovat účinnost a efektivitu prevence.¹⁴⁷

K zodpovězení výše položené otázky je třeba se nejprve pokusit alespoň rámcově shrnout současný právní status quo. Vzhledem k velice širokému záběru prevence kriminality a současné absenci koncepčního uspořádání této problematiky v právním řádu, je třeba jasně stanovit, jakou optikou je vhodné na současný legislativní stav nazírat. Dle názoru autora se jako nejlepší varianta jeví popsání současného právního stavu skrze optiku teoretického členění prevence kriminality, které je uvedeno ve druhé kapitole této práce, přičemž autor si pro tyto účely volí členění úrovnové, přičemž v krátkosti je též zmíněna legislativa upravující kompetence některých subjektů, které se na prevenci kriminality podílí. Ještě předtím je však třeba zmínit ústavně právní záruky, které náš právní řád v souvislosti s prevencí kriminality nabízí.

4.1.1 Prevence kriminality a její ústavně právní ukotvení v ČR

Jak již bylo uvedeno v samém úvodu této kapitoly, prevence kriminality by měla být ovládána (mimo jiné) *zásadou ústavnosti a zákonnosti*. Jelikož je prevence kriminality činností, která se projevuje jak státní organizovaností, tak ale také dobrovolností, není výše zmiňovaná *zásada enumerativnosti veřejnoprávních pretenzí* jedinou zásadou, z níž je třeba při pojednání o ústavním ukotvení prevence kriminality vycházet. Další elementární zásadou, kterou je v této souvislosti třeba zmínit, je *zásada legální licence*¹⁴⁸. Ta je v ústavním pořádku ukotvena taktéž dvakrát, a sice v článku 2 odst. 4 Ústavy¹⁴⁹ a v článku 2 odst. 3 Listiny¹⁵⁰.

Zásada legální licence je základní mezí lidského chování v demokratickém právním státě. Umožňuje všem osobám činit vše, co zákon výslovně nezakazuje a současně zaručuje, že „nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.“ Spolu se *zásadou enumerativnosti veřejnoprávních pretenzí* jsou obě tyto zásady elementární nezbytností pro existenci otevřené demokratické společnosti, která podle Novotného má být „uspořádána tak, aby byl umožněn její vývoj a

---

¹⁴⁷ BRUNA, Eduard. *Vybrané kapitoly z kriminologie*. s. 90.

¹⁴⁸ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. s. 33.

¹⁴⁹ Čl. 2 odst. 4 Ústavy České republiky. Česká republika. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

¹⁵⁰ Čl. 2 odst. 3 Listiny. Česká republika. Usnesení č. 2/1993 Sb., Usnesení České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

současně zachována její stabilita, přitom však byly v každém případě garantovány základní demokratické hodnoty, lidská práva a svobody, včetně práva lidí na bezpečnost.¹⁵¹

Pokud chceme nalézt ústavně právní základ prevence kriminality, můžeme zmínit již samotnou Preambuli Ústavy, v níž se všichni občané zavazují „... chránit Českou republiku ...“, přičemž jsou si „vědomi svých povinností vůči druhým a zodpovědnosti vůči celku...“.¹⁵² Blíže bychom se však měli zaměřit především na Listinu základních práv a svobod, která v českém právním řádu tvoří katalog základních práv a svobod, a která, byť nemá formu ústavního zákona ani zákona, je podle článku 3 Ústavy součástí ústavního pořádku České republiky.¹⁵³ Co se práva na bezpečnost, které bychom za ústavněprávní základ prevence kriminality bezesporu mohli považovat, a které zmiňuje Novotný, týče, toto právo Listina explicitně do výčtu základních práv a svobod neřadí. Podle Novotného lze však výkladem jiných článků Listiny dovodit, že Listina toto právo uznává, kdy konkrétně uvádí články 6, 7, 8, 9 a 10, které zakládají například následující lidská práva a svobody: právo na život, právo na nedotknutelnost osoby či osobní svobodu.¹⁵⁴

Česká republika je podle článku 1 odst. 1 Ústavy **svrchovaným státem, je založena na úctě k právům a svobodám člověka a občana**, přičemž se současně v článku 1 odst. 2 Ústavy **zavazuje dodržovat závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva**. Podle článku 10 Ústavy jsou pak **vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, součástí právního řádu**. Díky těmto ústavněprávním zárukám tak Listina základních práv a svobod není jediným katalogem lidských práv a svobod, který je součástí právního řádu České republiky. Dalšími katalogy lidských práv, které jsou součástí právního řádu České republiky, jsou Evropská úmluva o ochraně lidských práv¹⁵⁵ a Mezinárodní pakt o občanských a politických právech¹⁵⁶, kdy oba tyto lidskoprávní katalogy právo na osobní bezpečnost výslovně uznávají. V Evropské úmluvě o lidských právech je právo

---

¹⁵¹ NOVOTNÝ, Oto. Právní řád a prevence kriminality. In: MIKULE, Vladimír a František ŠAMALÍK. *Pocta Františku Šamalíkovi k 80. narozeninám*. Praha: ASPI Publ., 2003. s. 75-85. ISBN 978-80-86395-82-1. s. 79.

¹⁵² Preambule Ústavy České republiky. Česká republika. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

¹⁵³ Česká republika. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

¹⁵⁴ NOVOTNÝ, Oto. Právní řád a prevence kriminality. In: MIKULE, Vladimír a František ŠAMALÍK. *Pocta Františku Šamalíkovi k 80. narozeninám*. s. 79.

¹⁵⁵ Rada Evropy. *Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod*. 1950.

¹⁵⁶ Organizace spojených národů. *Mezinárodní pakt o občanských a politických právech*. 1966.

na svobodu a osobní bezpečnost upraveno v článku 5 odst. 1 Úmluvy, v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech jej pak upravuje článek 9 odst. 1.

V otázce bezpečnosti je, vyjma norem uvedených v předchozím odstavci, třeba zmínit ještě další ústavní zákon, který je součástí ústavního pořádku České republiky, a sice ústavní zákon o bezpečnosti České republiky.¹⁵⁷ Touto normou ústavní síly se, konkrétně v článku 1 tohoto ústavního zákona, Česká republika zavázala k ochraně životů, zdraví a majetkových hodnot, kdy tento svůj závazek označila za základní povinnost státu.¹⁵⁸ V prvním odstavci článku 3 ústavní zákon o bezpečnosti říká, že „bezpečnost České republiky zajišťují ozbrojené síly, ozbrojené bezpečnostní složky, záchranné sbory a havarijní služby“.¹⁵⁹ Ve druhém odstavci téhož článku je pak uvedeno následující: „Státní orgány, orgány územních samosprávných celků a právnické a fyzické osoby jsou povinny se podílet na zajišťování bezpečnosti České republiky. **Rozsah povinností a další podrobnosti stanoví zákon.**“¹⁶⁰

Důvodová zpráva k danému zákonu pak uvádí, že „Koncepce ústavního zákona **vychází z komplexního pojetí bezpečnosti státu**, která v sobě spojuje zahraniční politiku, vojenskou obranu a **vnitřní bezpečnost** a pořádek. Jejím cílem je **všestranná péče o člověka, o jeho život, o dodržování lidských práv a svobod, o ochranu majetku** a životních jistot a o zachování funkcí státu jako instituce, která zajišťuje bezpečnost.“¹⁶¹ Ústavní zákon o bezpečnosti dále upravuje tzv. mimořádné stavy¹⁶² a prevencí kriminality se nikterak blíže nezabývá. Pokud však zohledníme důvodovou zprávu k tomuto ústavnímu zákonu a snahy zákonodárce o komplexní pojetí bezpečnosti státu, můžeme uzavřít, že ústavněprávní základ pro náležitou právní úpravu prevence kriminality již v českém právním řádu je a můžeme doplnit, že dalším zákonem, o němž

---

¹⁵⁷ Česká republika. Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky.

¹⁵⁸ Čl. 1 Ústavního zákona o bezpečnosti České republiky.

¹⁵⁹ Čl. 3 odst. 1 Ústavního zákona o bezpečnosti České republiky.

¹⁶⁰ Čl. 3 odst. 2 Ústavního zákona o bezpečnosti České republiky.

¹⁶¹ Důvodová zpráva In: VLÁDA. *Vládní návrh ústavního zákona o bezpečnosti České republiky*. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 1997. Sněmovní tisk 282. 2. volební období.

¹⁶² Ústavní zákon zmiňuje celkem 3 mimořádné stavy – nouzový stav, stav ohrožení státu a válečný stav. Mimo jiné upravuje způsob a podmínky vyhlášení nouzového stavu a stavu ohrožení státu, způsob a podmínky vyhlášení válečného stavu upravuje Ústava ČR v čl. 43 odst. 1. Blíže viz VÁCLAV PAVLÍČEK A KOLEKTIV. *Ústavní právo a státověda 2. díl, Ústavní právo České republiky*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-084-0. s. 1070.

se zmiňuje článek 3 odst. 2 zákona o bezpečnosti České republiky, by tak v budoucnu mohl být též samostatný zákon o prevenci kriminality.

Zajímavým poznatkem posledních let byla z odborného hlediska poněkud zvláštní snaha o novelizaci ústavního zákona o bezpečnosti České republiky z roku 2017,¹⁶³ kdy tyto navrhované změny působí dojmem, že část zákonodárců by raději než cestu prevence kriminality zvolila cestu extenze oprávnění občanů České republiky v oblasti preventivní represe. Skupina poslanců totiž navrhovala doplnění článku 3 o odstavec 3, který zní:

„(3) Občané České republiky mají právo nabývat, držet a nosit zbraně a střelivo k naplňování úkolů v odstavci 2. Toto právo může být zákonem omezeno a zákonem mohou být stanoveny další podmínky jeho výkonu, je-li to nezbytné pro ochranu práv a svobod druhých, veřejného pořádku a bezpečnosti, životů a zdraví nebo pro předcházení trestným činům.“

Dle názoru autora se však jako účelnější a žádoucí jeví případné posilování prevence. Naopak extenze oprávnění občanů v oblasti preventivní represe, by nechtěně mohla vést k situacím, které by přinesly více škod než užitku. Tento konkrétní návrh pak dle názoru autora práce navíc směřuje též zcela proti smyslu a účelu současné právní regulace střelných zbraní v České republice. Byť je dle názoru autora posilování prevence žádoucí, je třeba mít na paměti, že se z prevence nesmí stávat fanatická modla, která bude sloužit populistickým účelům, jak by tomu mohlo být i v případě implementace uvedené novelizace, která je svou povahou preventivně-represivní.

4.1.2 Zákonná úprava prevence kriminality

Legislativní ukotvení prevence kriminality bylo předmětem zkoumání kriminologů v letech 2012-2014, kdy Institut pro kriminologii a sociální prevenci vypracoval na základě požadavku plynoucího z usnesení Vlády České republiky č. 925/2011 studii pod názvem *Analýza potřebnosti*

---

¹⁶³ VÁŇA, Roman, Milan CHOVANEC, Igor JAKUBČÍK a kol. Návrh poslanců Romana Váni, Milana Chovance, Igora Jakubčíka, Zuzky Bebarové Rujbrové, Bronislava Schwarze a dalších na vydání ústavního zákona, kterým se mění ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění ústavního zákona č. 300/2000 Sb. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2017. Sněmovní tisk 1021/0. 7. volební období. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=1021&ct1=0>

legislativní úpravy prevence kriminality.¹⁶⁴ Vzniklý materiál je také nejaktuálnějším dostupným výzkumem dané problematiky, jak vyplývá z přehledu výzkumných úkolů řešených v rámci Střednědobého plánu výzkumné činnosti IKSP na období 2016 – 2019, kde žádná další analýza navazující na uvedený dokument zadána nebyla.¹⁶⁵ Tento materiál, který je však především výstupem z prováděných šetření, nepřináší komplexní pojednání o konkrétních úpravách prevence kriminality v konkrétních právních předpisech, ačkoliv z něj vyplývá, že zkoumání legislativního stavu skutečně proběhlo.

Účelem zpracované analýzy bylo zejména **shromáždění názorů** odborníků a expertních pracovníků na „současný“ **stav legislativy v oblasti prevence kriminality**, respektive zda je tento z jejich pohledu dostačující; **identifikaci problémů vyskytujících se v praxi, jež jsou způsobeny právě nedokonalostí právní úpravy**; a dále též na **meziresortní kompatibilitu** se zaměřením na potenciálně slabá místa stávajícího rozsahu kompetencí jednotlivých resortů (např. překrývání agend jednotlivých resortů, nejasné vymezení kompetencí, nenavazující působení na klienty či nedostatečné normativní pokrytí některých oblastí).¹⁶⁶

Předtím, než se bude práce blíže zabývat jednotlivými legislativními limity současného stavu, k čemuž i nadále vychází právě ze zmiňované *Analýzy*, je na místě tento stav shrnout. Legislativní stav lze shrnout z různých hledisek. Lze se například zaměřit čistě na některou z oblastí sociální, situační či viktimologické prevence. Můžeme se též zaměřit čistě na právní úpravu postdeliktní prevence kriminality a další. Dle názoru autora se pro účely a vzhledem k rozsahu této práce jako nejpříhodnější jeví alespoň rámcově nastínit současný právní stav z hlediska jednotlivých úrovní prevence kriminality, jak jsou uvedeny ve druhé kapitole.

4.1.2.1 Primární prevence kriminality v právním řádu ČR

Jak bylo uvedeno již ve druhé kapitole, na primární úrovni prevence kriminality se setkáváme nejčastěji s takovými opatřeními, která jsou svou povahou opatřeními nepřímými a působí plošně

---

¹⁶⁴ Institut pro kriminologii a sociální prevenci. *Analýza potřebnosti legislativní úpravy prevence kriminality* [online]. MVČR: 2014 [cit. 14.11.2019]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/webpm/soubor/legislativa-prevence-docx.aspx>.

¹⁶⁵ Institut pro kriminologii a sociální prevenci. *Přehled výzkumných úkolů řešených v rámci Střednědobého plánu výzkumné činnosti IKSP na období 2016-2019*. [cit. 14.11.2019]. Dostupný z: http://www.ok.cz/iksp/v_2016.html

¹⁶⁶ Institut kriminologie a sociální prevence. *Analýza potřebnosti legislativní úpravy prevence kriminality*. s. 1.

vůči všem členům společnosti. Z toho plyne, že taková opatření budou zpravidla součástí zvláštních zákonů, které upravují řadu oblastí. Ani Česká republika není výjimkou z tohoto obecného pravidla a vystopovat prvky primární prevence v jednotlivých zákonech tak není zcela snadné. I z toho důvodu se tato práce nesnaží o sestavení kompletního seznamu právních norem, v nichž se s primární (či dalšími úrovněmi) prevencí můžeme setkat, a dále je zmíněno jen několik příkladů takových norem. Současně je třeba mít na paměti i poučku, která již byla zmiňována výše, a sice že v některých případech je členění jednotlivých opatření teoretické a spíše orientační, právě z toho důvodu je vcelku těžké v legislativě jasně vymežit a respektovat teoretické členění prevence kriminality. Jiní autoři by tak mohli s níže uvedeným zařazením jednotlivých norem pod konkrétní úroveň nesouhlasit a některé normy by tak například namísto k primární prevenci kriminality řadili k prevenci sekundární a podobně.

Dle názoru autora práce bychom za příklady legislativy, která přináší úpravu primární prevence kriminality v České republice, mohli považovat řadu zákonů, z nichž lze zmínit například **zákon o zaměstnanosti**,¹⁶⁷ který by měl ve svém souhrnu vytvářet takové podmínky zaměstnanosti, jež zvýší pracovní příležitosti, nabídnou možnosti zvyšování kvalifikace osob a tím i jejich konkurenceschopnost potažmo cenu na trhu práce, čímž v celkovém měřítku sníží potřebu osob páchat trestnou činnost. Dále pak **školský zákon**,¹⁶⁸ který mimo jiné v části třetí stanovuje povinnost školní docházky, skrze kterou zajišťuje jednak obecnou vzdělanost obyvatelstva, dále ale také řeší otázky dalších typů školství, nejen školství základního, přičemž právě prostřednictvím náležitého vzdělání mohou osoby nacházet takové uplatnění, které jim v budoucnu zajistí možnost živobytí a sníží tak riziko páchání trestné činnosti. Další nezbytností s ohledem na prevenci kriminality je bezesporu zajištění funkčního systému **zdravotnictví**¹⁶⁹ a systému **sociálního zabezpečení**,¹⁷⁰ a dalších odvětví.

---

¹⁶⁷ Česká republika. Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti.

¹⁶⁸ Česká republika. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.

¹⁶⁹ Česká republika. Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů.

¹⁷⁰ Česká republika. Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti.

K legislativní úpravě primární prevence kriminality můžeme mimo jiné řadit též **zákon o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek**,¹⁷¹ který svou povahou směřuje jak do oblasti prevence sociální, tak do oblasti prevence situační. Byť je totiž primárním účelem daného zákona ochrana zdraví, což ostatně vyplývá i z jeho názvu, sekundárně zákon upravuje kompetence jednotlivých institucí a preventivně působí na některé kriminogenní jevy. Zákon například stanovuje způsoby, jak a kde lze návykové látky užívat, omezuje možnost užívání návykových látek určitým osobám či plošně na určitých místech. Zároveň v § 17 tento zákon zmocňuje obce, aby obecně závaznou vyhláškou samy omezily užívání návykových látek na svém území. Mimo výše uvedené zákon obsahuje též některá ustanovení, jejichž účelem je ochrana rizikových skupin osob, zejména pak osob mladších 18 let, jako například § 12, kterým se zakazuje výroba, prodej a dovoz hraček napodobujících tvar a vzhled obalu alkoholických nápojů.

Otázkou zůstává, zda je třeba opatření primární prevence v každém případě explicitně v legislativě upravovat. Podíváme-li se na výše uvedené zákony, setkáme se v nich s výslovnou úpravou prevence kriminality spíše jen zřídka kdy. Při hlubším zaměření se na danou problematiku však dospějeme k závěru, že dané zákony preventivně bezesporu působí, zvláště pak v případě, kdy systémy, které tyto zákony nastavují (ať již se jedná o systém zaměstnanosti, školství či sociálního zabezpečení), jsou funkční a je jimi dosahováno takových výsledků, které jsou v souladu s jejich účelem a které zákonodárce zamýšlel. Pokud bychom lpěli na požadavku explicitní právní úpravy prevence kriminality, mohli bychom se přes tento přílišný formalismus dostat do situace, kdy by daná úprava byla čistě formálního charakteru a bez jakékoliv přidané hodnoty. Můžeme se tak domnívat, že by bylo účelnější trvale zajistit, aby idea prevence kriminality byla jedním z hodnotících kritérií v rámci zákonodárného procesu, tedy aby přijímané právní normy a jejich následné novelizace **jako celek** naplňovaly požadavek preventivního působení na adresáty norem. Pokud bychom se totiž vydaly cestou legislativního formalismu a snažili se každou část prevence kriminality explicitně upravit, nemuselo by takové jednání ve svém důsledku přinést žádný užitek, ba naopak. Zároveň by se mohlo jednat o nepřiměřenou legislativní zátěž pro adresáty právních norem, která by nakonec stejně nepřinesla zamýšlené účinky.

---

¹⁷¹ Česká republika. Zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek.

Zároveň však autor podotýká, že i v rámci primární prevence kriminality se bezesporu setkáme s případy, kdy je na místě explicitně a jasně legislativně upravit některá opatření primární prevence a výše uvedená úvaha o legislativním formalismu tak nesmí být paušalizována na všechna opatření primární prevence. Jako příklad nezbytnosti výslovné zákonné úpravy některého opatření primární prevence lze uvést **zákon o omezení plateb v hotovosti**.¹⁷²

4.1.2.2 Sekundární prevence kriminality v právním řádu ČR

Sekundární prevence je takovou prevencí, která je cílena na užší výběr objektů, u nichž hrozí zvýšené riziko kontaktu s kriminalitou – a to buď jako její pachatelé nebo její oběti, případně též může jít o určité rizikovější situace, při kterých hrozí, že ke spáchání trestného činu dojde.

Stejně jako v případě primární prevence kriminality, i v případě sekundární prevence můžeme jmenovat řadu zákonů, které problematiku prevence kriminality v této úrovni upravují. Namátkou lze zmínit například **zákon o sociálně-právní ochraně dětí**,¹⁷³ **zákon o sociálních službách**,¹⁷⁴ či **zákon o zbraních a střelivu**.¹⁷⁵

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, pokud na děti budeme nahlížet jako skupinu osob kriminalitou rizikověji ohroženou, můžeme řadit právě k zákonům, které upravují část spadající pod sekundární prevenci kriminality, byť sekundární prevence není jedinou úrovní, do níž tento zákon zasahuje,¹⁷⁶ ačkoliv zákon o prevenci výslovně nehovoří.¹⁷⁷ Důležité je pak to, že preventivní činnost činěná na základě tohoto zákona není činností omezenou pouze na prevenci kriminality ve smyslu páchaní trestné činnosti, nýbrž se zaměřuje na prevenci všech sociálně

---

¹⁷² Česká republika. Zákon č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti a o změně zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷³ Česká republika. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

¹⁷⁴ Česká republika. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

¹⁷⁵ Česká republika. Zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu a o změně zákona č. 156/2000 Sb., o ověřování střelných zbraní, střeliva a pyrotechnických předmětů a o změně zákona č. 288/1995 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o střelných zbraních), ve znění zákona č. 13/1998 Sb., a zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷⁶ Štěchová a Večerka uvádí, že primární prevence je v praxi OSPOD spíše výjimkou a zásluhou aktivit jednotlivých úředníků OSPOD, přičemž hlavní zaměření činnosti OSPOD směřuje k sekundární a terciální prevenci. VEČERKA, Kazimír a Markéta ŠTĚCHOVÁ. *Preventivní praxe po novelizaci zákona o sociálně-právní ochraně dětí*. 2015. ISBN 978-80-7338-152-3. s. 23.

¹⁷⁷ *Ibidem*. s. 22.

patologických jevů.¹⁷⁸ Ve vztahu k činnosti orgánů sociálně-právní ochrany je současnému stavu vyčítána především skutečnost, že: „Preventivní obsah výkonu SPOD [*sociálně právní ochrana dětí – pozn. autora*] je ovšem často umenšován tlakem na konkrétní řešení aktuálního případu, což nelze – z hlediska promyšlené preventivní práce – považovat za optimální.“¹⁷⁹ Dalším nedostatkem současného systému je systém jeho financování, na němž Štěchová a Večerka kritizují především skutečnost, že: „Prevence SPJ [*sociálně patologických jevů – pozn. autora*] je komplexní, dlouhodobá činnost, která by neměla být závislá na přerozdělování finančních prostředků z pohledu aktuálních potřeb regionální sociální politiky.“¹⁸⁰

Valná část zákonných opatření směřuje vůči osobám, z hlediska objektu prevence tedy vůči (potenciálním) pachatelům či (potenciálním) obětem. Zákonodárce však řeší též případy *situační prevence kriminality*. Situační prevenci zákonodárce neřeší žádnou komplexní úpravou, což by ani nebylo prakticky proveditelné, spíše s ní kalkuluje při tvorbě jednotlivých zákonů a na první pohled tak může nepozornému čtenáři takové opatření zůstat skryto. Příklad takového situačního opatření prevence kriminality přináší **zákon o obchodních korporacích**,¹⁸¹ ten vychází z předchozí právní úpravy, která byla do právního řádu zavedena mimo jiné za účelem předcházení korupčního jednání.¹⁸² Konkrétně se jedná o ustanovení § 263 odst. 2 ve větě druhé, kde stanoví, že: „Společnost může vydat akcie na majitele pouze jako zaknihovaný cenný papír nebo imobilizovaný cenný papír; to platí obdobně též pro změnu formy nebo podoby akcií.“ Účelem tohoto ustanovení a ustanovení na něj navazujících je snaha zákonodárce zamezit neprůhlednosti struktur akciových společností a jejich majetkových poměrů, čímž má dojít též k předcházení korupčního jednání, jak již bylo uvedeno výše. Můžeme se však setkat též s výtkami, že ani tato úprava není pro dosažení zamýšleného cíle dostačující.¹⁸³

---

¹⁷⁸ Ibidem. s. 22.

¹⁷⁹ Ibidem. s. 23.

¹⁸⁰ Ibidem. s. 24.

¹⁸¹ Česká republika. Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech.

¹⁸² PAVELKA, Jan a JAHODOVÁ, Iva. Listinné akcie na majitele ve světle rekodifikace. In: E-pravo.cz [online]. 22.3.2013 [cit. 8.12.2019]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/listinne-akcie-na-majitele-ve-svetle-rekodifikace-89728.html>

¹⁸³ JANOŠEK, Vladimír. Zrušit listinné akcie. Sorry jako! In: E-pravo.cz [online]. 29.6.2018 [cit. 8.12.2019]. Dostupné z <https://www.epravo.cz/top/clanky/zrusit-listinne-akcie-sorry-jako-107790.html>

4.1.2.3 Terciální prevence kriminality v právním řádu ČR

Pod pojem terciální prevence kriminality řadíme taková opatření, která směřují již proti objektům, které s kriminalitou do styku přišly – opět platí, že se může jednat jak o pachatele, určitá místa, tak o oběti trestných činů. Na základě této specifikace můžeme dovodit, že valná většina opatření bude upravena normami trestního práva.

Ve vztahu k pachateli trestného činu existuje v trestním právu řada norem, která má zajistit preventivní působení na pachatele. Tzv. retributivní (absolutní) teorie trestání, které jsou založeny na ideji, že pachatele je třeba za jeho čin náležitě potrestat ve smyslu odplaty, dnes již dávno nejsou výhradními teoriemi, z nichž při trestání pachatele vycházíme. Naopak mnohem více posilují tzv. preventivní teorie, a ty v kombinaci s uvedenými retributivními teoriemi vytváří tzv. teorie smíšené.¹⁸⁴ Jelikož se v terciální prevenci ve vztahu k pachateli protíná jak prevence, tak represe, není zcela možné určitá opatření označit za opatření čistě preventivního charakteru. Například tzv. alternativní tresty jsou do trestního práva zařazovány především pro snahu působit na pachatele preventivně, stále se však jedná o trest. Stranou pak autor ponechává výklad o generální a speciální prevenci trestního práva, který je již uveden výše.

Trestní právo nabízí mnoho záruk, které mají preventivní působení na pachatele zajistit. Pokud budeme hovořit o **trestním zákoníku**,¹⁸⁵ můžeme jmenovat již uvedené alternativní tresty, jejichž účelem je zamezení škodlivého účinku trestu na pachatele a umožnění pachateli pokračovat v životě a v sociálních vazbách. Preventivně má na pachatele působit již samotné trestní řízení, jehož účel je v § 1 odst. 1 **trestního řádu**¹⁸⁶ definován následovně: „Účelem trestního řádu je upravit postup orgánů činných v trestním řízení tak, aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni. **Řízení přitom musí působit k upevnování zákonnosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti, k výchově občanů v duchu důsledného zachovávání zákonů a pravidel občanského soužití i čestného plnění povinností ke státu a společnosti.**“ Zvláštní pozornost je pak v českém právním řádu věnována preventivnímu působení na děti mladší patnácti let a mladistvé, kteří jsou pachateli

---

¹⁸⁴ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní právo hmotné*. s. 293 a násl.

¹⁸⁵ Česká republika. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

¹⁸⁶ Česká republika. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

trestné činnosti. Tyto případy upravuje **zákon o soudnictví ve věcech mládeže**,¹⁸⁷ který v ustanovení § 1 odst. 2 stanovuje, že jeho účelem je: „Projednáváním protiprávních činů, kterých se dopustili děti mladší patnácti let a mladiství, se sleduje, **aby se na toho, kdo se takového činu dopustil, užilo opatření, které účinně přispěje k tomu, aby se nadále páčání protiprávního činu zdržel a našel si společenské uplatnění odpovídající jeho schopnostem a rozumovému vývoji** a podle svých sil a schopností přispěl k odčinění újmy vzniklé jeho protiprávním činem; **řízení musí být vedeno tak, aby přispívalo k předcházení a zamezování páčání protiprávních činů.**“

Co se postpenitenciární péče o pachatele trestné činnosti týče, můžeme jmenovat **zákon o probační a mediační službě**,¹⁸⁸ kdy nás zajímá především probace, jejímž účelem je podle ustanovení § 2 odst. 1 mimo jiné též: „... individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů.“

Samotná terciální prevence kriminality ve vztahu k pachateli musí tvořit komplexní celek, který zajistí stálé preventivní působení na pachatele. Výkonem uloženého trestu život pachatele nekončí, ba naopak, v ideálním případě by měl po výkonu trestu pachatel být opět plnohodnotně zapojen do společnosti.

V českém právním řádu od roku 2013 nalezneme taktéž na samostatnou právní úpravu týkající se obětí trestné činnosti, kterou nalezneme právě v **zákoně o obětech trestných činů**.¹⁸⁹ Tento zákon jednak zaručuje obětem trestných činů celou řadu práv, jako například **právo na poskytnutí odborné pomoci, právo na informace, právo na ochranu před hrozícím nebezpečím, dále právo na ochranu soukromí, právo na ochranu před druhotnou újmou či právo na peněžitou pomoc** a další. Vyjma uvedených práv zákon dále upravuje způsoby, jakým třetí subjekty mohou oficiálně poskytovat pomoc obětem trestných činů.

---

¹⁸⁷ Česká republika. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů.

¹⁸⁸ Česká republika. Zákon č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

¹⁸⁹ Česká republika. Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů.

4.1.2.4 *Institucionální uspořádání prevence kriminality v právním řádu ČR*

Co se týče institucionální linie prevence kriminality, *Analýza potřebnosti legislativní úpravy prevence kriminality* výslovně zmiňuje **nezbytnost novelizace některých zákonů, jimiž jsou zřizovány některé instituce**, které se na prevenci kriminality v České republice významně podílí.¹⁹⁰ Kompetence jednotlivých institucí podílejících se na činnostech prevence kriminality v českém právním řádu stanovují zejména jednotlivé zákony, kterými jsou dané instituce zřizovány. Konkrétně se jedná o **tzv. kompetenční zákon**¹⁹¹ ve věcech jednotlivých ministerstev, jednotlivé **zákony týkající se obcí,**¹⁹² **krajů,**¹⁹³ **a hlavního města Prahy,**¹⁹⁴ dále pak **zákon o obecní policii**¹⁹⁵ a **zákon o policii České republiky**¹⁹⁶.

4.1.2.5 *Prevence kriminality v působnosti soukromých subjektů*

Na prevenci kriminality se mohou podílet i soukromé osoby, které k tomu nepotřebují žádné zvláštní zákonné zmocnění, respektive jim k jejich činnosti postačí ústavně právní základ v podobě již zmiňované *zásady legální licence*, podle níž může každý „činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.“¹⁹⁷ Ke své činnosti pak mohou využívat taktéž dalších svých základních práv a svobod, kdy zejména se pak může jednat o právo zaručené v čl. 20 odst. 1 Listiny, a sice právo svobodně se (i za tímto účelem) sdružovat.

Limity, s nimiž se v rámci prevence kriminality činěné soukromými subjekty můžeme setkat, jsou nastaveny objektivním právem a platí pro ně stejné pravidlo, které je uvedeno v předchozím odstavci s tím, že stěžejní mezí takové činnosti je, že se nesmí jednat o činnost protiprávní.¹⁹⁸ V obecné rovině tak můžeme uzavřít, že **limity pro tuto činnost nastavuje skutečně celý**

---

¹⁹⁰ Institut kriminologie a sociální prevence. *Analýza potřebnosti legislativní úpravy prevence kriminality*. s. 2.

¹⁹¹ Česká republika. Zákon České národní rady č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky.

¹⁹² Česká republika. Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích.

¹⁹³ Česká republika. Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích.

¹⁹⁴ Česká republika. Zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze.

¹⁹⁵ Česká republika. Zákon České národní rady č. 553/1991 Sb., o obecní policii.

¹⁹⁶ Česká republika. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

¹⁹⁷ Článek 2 odst. 3 Listiny. Česká republika. Usnesení č. 2/1993 Sb., Usnesení České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

¹⁹⁸ Článek 2 odst. 3 Listiny. Ibidem.

právní řád, kdy při činnosti těchto subjektů musí být respektována základní práva a svobody jednotlivých osob, vůči nimž preventivní aktivity směřují, které jsou garantovány Listinou základních práv a svobod, případně též dalšími lidskoprávními katalogy.¹⁹⁹ Nejzazší limity této činnosti pak nastavují normy přestupkového a trestního práva, kdy žádným jednáním činěným v zájmu prevence kriminality by nemělo docházet k páčání trestné činnosti, kdy na místě je zdůraznit, že pokud mají dané aktivity skutečně splňovat svůj preventivní účel, měly by se vyvarovat i případným deliktům soukromoprávního charakteru.

4.2 Mimoprávní ukotvení prevence kriminality v České republice

Již od roku 1996 je v České republice periodicky vydávána *Strategie prevence kriminality v České republice*, a to vždy na období čtyř let. Nejaktuálnější verzí je tedy *Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 – 2020*. Tuto strategii vydává Vláda České republiky jako součást své vládní politiky.²⁰⁰ Strategie formuluje všeobecné cíle v oblasti prevence kriminality na dané období, přičemž vychází též z mezinárodních doporučení, přináší přehled systému prevence kriminality v České republice a jednotlivým státním subjektům podílejícím se na prevenci kriminality stanovuje specifické cíle a dává doporučení k jejich naplňování. Dále se současná Strategie zaměřuje na jednotlivé oblasti sociální, situační a viktimologické prevence a shrnuje nejnovější kriminologické poznatky, na které by se měla prevence též zaměřit.

Nutno podotknout, že navzdory absenci obecné závaznosti takových dokumentů, kdy se nejedná o právní normy, což se může zdát do jisté míry limitující, jelikož těmito dokumenty nelze například stanovit povinnost subjektům prevence kriminality, což by v případě zákonné úpravy nebylo obtížné, je užití těchto dokumentů v našich podmínkách vcelku rozšířené, obdobnými dokumenty se můžeme setkat i v sousedním Polsku²⁰¹ či na Slovensku.²⁰²

---

¹⁹⁹ Například již dříve zmiňovaný Mezinárodní pakt o občanských a politických právech či Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod.

²⁰⁰ Usnesení Vlády České republiky ze dne 25. ledna 2016 č. 66, o Strategii prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020. s. 3. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/strategie-prevence-kriminality-v-ceske-republice-na-leta-2016-az-2020.aspx>

²⁰¹ SVATOŠ, Roman. *Prevence kriminality*. s. 116.

²⁰² *Ibidem*. s. 110.

4.3 Limity absence náležitých právních úprav

V právním řádu České republiky v současné době neexistuje právní norma, která by prevenci kriminality komplexně upravovala, nebo by upravovala alespoň její významnou část, včetně základních právních institutů dané oblasti.²⁰³ Dokonce v právním řádu není ani ukotvena žádná legální definice pojmu prevence kriminality²⁰⁴, což bývá v řadách odborníků vnímáno negativně. Snahy o přijetí takového zákona existovaly již v osmdesátých letech minulého století, nikdy však nedošlo k přijetí takového zákona.²⁰⁵

Přijetí takového zákona je v odborných kruzích stálým tématem. Například Večerka konstatuje, že: „... aplikace sekundární a terciální prevence by měla mít přesně stanovené postupy. Měla by existovat pro tuto činnost zákonná opora, nejlépe samostatný zákon o prevenci, který by jednak zajišťoval zákonný systémový postup uskutečňování prevence, jednak by pro tuto činnost vyčleňoval potřebné personální, materiální a technické prostředky a zajišťovala standardy této nelehké činnosti.“²⁰⁶ Tento svůj názor dále dokresluje o představu, jak by měl systém fungovat, a sice: „Preventivní práci nelze nechat náhodnému rozvoji, ale je ji třeba zapracovat do určitého systému práv a povinností (tedy opřít o princip odpovědnosti za sledování a modifikování) a k aplikaci těchto atributů systému prevence postavit síť profesionálních speciálně vyškolených pracovníků prevence na úrovni státu, krajů, obcí, kteří budou působit v systému přenesené působnosti státu (tj. nebudou závislí na momentálních výsledcích voleb a jejich činnost bude dlouhodobě zaměřena na systematickou preventivní práci).“²⁰⁷

Ačkoliv není Večerkův hlas jediným z řad odborné kriminologické veřejnosti volajícím po samostatném zákoně o prevenci kriminality²⁰⁸, v současné době přijetí takového zákona v plánu spíše není. Jak totiž vyplývá ze *Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až*

---

²⁰³ Institut kriminologie a sociální prevence. *Analýza potřebnosti legislativní úpravy prevence kriminality*. s. 1.

²⁰⁴ Ibidem. s. 1.

²⁰⁵ ZOUBKOVÁ, Ivana. *Kontrola kriminality mládeže*. 1. vyd. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2002. ISBN 978-80-86473-08-6. s. 68.

²⁰⁶ VEČERKA, Kazimír. Úloha prevence v kontrole kriminality zejména ve vztahu k mládeži. In: SCHEINOST, Miroslav. *Kriminalita očima kriminologů*. s. 80-81.

²⁰⁷ Ibidem. s. 80-81.

²⁰⁸ Ačkoliv je třeba doplnit, že v otázce legislativního řešení prevence kriminality není ani odborná veřejnost jednotná. Viz Usnesení Vlády České republiky ze dne 25. ledna 2016 č. 66, o Strategii prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020. s. 32.

2020, rozhodla se Vláda České republiky na základě výše uvedené *Analýzy potřebnosti legislativní úpravy prevence kriminality*, kterou si nechala zpracovat od Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, v letech 2016 – 2020 k návrhu samostatného zákona o prevenci kriminality nepřistupovat a řešit tuto oblast dílčí novelizací stávajících právních předpisů.²⁰⁹

Spolu s absencí náležité právní úpravy se pojí řada potenciálních problémů – limitů. Chybí-li nám základní právní norma, kterou by bylo možné užít subsidiárně (ideálně) pro všechny druhy prevence kriminality, vystavujeme se tím „nebezpečí“, že určitá část materie nezbytné pro komplexnost a maximální funkčnost celého systému prevence kriminality zůstane neupravena a celý systém prevence se stane „bezzubým“, neúčinným. Takovým příkladem může být právě výše uvedená otázka odpovědnosti, kterou zmiňuje Večerka. Není-li jasně nastaveno, kdo nese odpovědnost za aktivity činěné v rámci prevence, nelze náležitě ohlídat, že budou vykonávány s náležitou pečlivostí a může docházet k jejich zanedbávání.

Opakem předchozí situace může být stav, kdy je jedna problematika upravena v řadě zákonů, přičemž v jednotlivých zákonech bude pojata odlišně, tedy nejasně a může tak docházet k jejich kolizi. Takový stav nejenže bude v rozporu se základní zásadou prevence, tedy se zásadou komplexnosti prevence kriminality, projeví se však také v praxi, kdy bude docházet k jakýmsi „kompetenčním sporům“. Tyto kompetenční spory by pak mohly mít povahu jak sporů negativních, kdy se budou jednotlivé subjekty prevence od příslušnosti k určitému postupu distancovat, tak sporů pozitivních. Lze však usuzovat, že většina takových sporů by měla spíše povahu sporů negativních. V obou uvedených situacích pak budou trpět jak objekty jednotlivých preventivních opatření, tak společnost jako celek.

Jak vyplývá z výše zmiňované *Analýzy potřebnosti legislativní úpravy prevence kriminality*, „současná“²¹⁰ právní úprava určité limity vyplývající z absence její náležité úpravy skutečně vykazuje, kdy je současný právní rámec uskutečňování prevence hodnocen jako nepostačující.²¹¹ Konkrétně dokument zmiňuje například nejasnosti v oblasti vzájemné součinnosti a poskytování informací mezi subjekty prevence kriminality, které připisuje především roztříštěnosti právní

---

²⁰⁹ Ibidem. s. 32.

²¹⁰ Označení současná je označením značně nepřiléhavým, jelikož dokument byl zpracován v letech 2012 – 2014. Lze se tedy domnívat, že v dané oblasti došlo k určitému posunu.

²¹¹ Institut kriminologie a sociální prevence. *Analýza potřebnosti legislativní úpravy prevence kriminality*. s. 3.

úpravy. Důsledkem tohoto stavu jsou pak právě výkladové nejasnosti, s nimiž se subjekty v praxi potýkají.²¹²

4.4 Limity nastavené objektivním právem

I prevence kriminality, byť je její idea sebeušlechtlejší, a její opatření mohou narážet na právní řád. Jednotlivé aktivity prevence kriminality by bezesporu měly být činěny v souladu s platnými právními normami. Výše již bylo pojednáno o limitech, které mohou být způsobeny tím, že pro prevenci kriminality náležitá právní úprava chybí. Nyní je čas zaměřit se na to, jak právě právní úprava prevenci kriminality limituje.

Stejně jako bylo výše nejdříve pojednáno o ústavním základu prevence kriminality a následně o tom, jak je prevence kriminality upravena v zákonech (byť s ohledem na značný rozsah celkové úpravy tak bylo činěno pouze na některých příkladech), stejným způsobem můžeme shrnout také legislativní limity. Nejprve tedy ty limity, které nastavují normy ústavního práva a následně limity, které jsou stanoveny zákonem.

4.4.1 Ústavně právní limity prevence kriminality

Výše v této kapitole byl nastíněn ústavněprávní rámec prevence kriminality, nyní se práce zaměřuje na její ústavně právní limity. Jednak je to onen ústavně právní rámec, který je tím nejkrajnějším limitem, kdy za hranice tohoto rámce by prevence kriminality neměla nikdy vybočit. Co se pak jednotlivých preventivních aktivit týče, obecně lze shrnout, že ústavně právní limity jsou v konkrétních případech nastaveny ústavními právy osob, vůči nimž dané preventivní aktivity směřují, respektive které jsou těmito aktivitami, byť i zprostředkovaně, dotčeny. Na tomto místě lze poukázat na článek 3 odst. 3 Listiny²¹³, který stanoví, že: „Nikomu nesmí být způsobena újma na právech pro uplatňování jeho základních práv a svobod.“ Dané ustanovení přitom platí jak pro újmu způsobenou ze strany orgánů veřejné moci, tak ze strany třetích osob.²¹⁴

---

²¹² Ibidem. s. 1.

²¹³ Článek 3 odst. 3 Listiny. Česká republika. Usnesení č. 2/1993 Sb., Usnesení České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

²¹⁴ KLÍMA, Karel, CZECH REPUBLIC a CZECH REPUBLIC, ed. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2., rozšířené vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3. s. 956.

Pokud by však došlo k zásahu do ústavně zaručených základních práv a svobod, musí k němu dojít za splnění požadavku vysloveného v článku 4 odst. 3 Listiny, a sice že: „Zákonná omezení základních práv a svobod musí platit stejně pro všechny případy, které splňují stanovené podmínky.“²¹⁵

Jak je ale vidět z výše uvedeného, a jak již v práci několikrát zaznělo, prevence kriminality je pouhé souhrnné označení mnoha nejrůznějších opatření preventivního charakteru. Lze se tedy domnívat, že v konkrétních případech mohou jednotlivá preventivní opatření narážet též na jiná, výše neuvedená, základní práva a svobody.

4.4.2 Zákonné limity prevence kriminality

Zákonné limity prevence kriminality byly již v krátkosti nastíněny výše v části věnující se prevenci kriminality činěné soukromými subjekty. Obecně však pro tyto limity platí, že jsou nastaveny objektivním právem, které platí jak pro soukromé subjekty na území České republiky, tak pro stát. Logicky lze tedy dovodit, že prevence kriminality nesmí být činností protiprávní. Jednotlivé aktivity činěné ve jménu prevence kriminality by tak neměly ani pro tento účel právní normy porušovat, a to ať již se jedná o normy práva trestního, přestupkového či práva soukromého.

Užití některých opatření prevence kriminality pak může být zákonem zvlášť regulováno/omezeno. V současné době v České republice například probíhají diskuse na téma domobran,²¹⁶ které bychom z hlediska prevence kriminality mohli částečně vnímat jako jedno z opatření, kdy odborná literatura zmiňuje tzv. sousedské²¹⁷ či občanské hlídky.²¹⁸

---

²¹⁵ Článek 4 odst. 3 Listiny. Česká republika. Usnesení č. 2/1993 Sb., Usnesení České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

²¹⁶ DRAGON, Radek. Účast v domobraně má být trestným činem, říká BIS. Podle vnitra stačí pokuta. In: Aktualne.cz [online]. 11.11.2019 [cit.9.12.2019]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/ucast-v-domobrane-ma-byt-trestnym-cinem-rika-bis/r~4be2b69e023411ea926e0cc47ab5f122/>

²¹⁷ GRAHAM, John, Trevor BENNETT a Jana VÁLKOVÁ. *Strategie prevence kriminality v Evropě a Severní Americe*. s. 150 a násl.

²¹⁸ VEČERKA, Kazimír, ČESKO, MINISTERSTVO VNITRA a ODBOR PREVENCE KRIMINALITY. *Prevence kriminality v teorii a praxi*. Praha: Themis, 1997. ISBN 978-80-85821-48-2. s. 10.

V praxi se pak můžeme setkat též s případy, kdy se preventivní aktivity již samy ze své podstaty dostávají do kolize s právy jiných osob. V takových situacích je vždy třeba zkoumat, zda zájem na ochraně života, zdraví či majetku převažuje nad jinými oprávněnými zájmy osob.

4.5 Slovenská právní úprava prevence kriminality

Slovenská republika jako náš „nejbližší“ soused, se kterým jsme sdíleli podstatnou část naší moderní (a nejen) právní historie, se spolu s rozpadem federace musela s nedostatky legislativního dědictví minulého režimu vypořádat po svém. Na počátku, tedy k 1. 1. 1993 byl právní řád obou zemí více méně totožný a bylo na každé zemi, jak se do budoucna s některými otázkami právního charakteru vypořádá. Pokoušet se hodnotit, která země se za posledních 30 let nejvíce legislativně posunula, není na místě, šlo by totiž o srovnání nesrovnatelného. Česká republika se z pomyslných „stěžejních“ zákonů dopracovala například k novému trestnímu zákoníku, občanskému zákoníku či k zákonu o obchodních korporacích. Slovensko, oproti tomu, dnes nadále užívá, byť značně novelizované, hmotněprávní předpisy soukromého práva, nicméně kromě trestního práva hmotného byl přijat i nový kodex trestního práva procesního, k němuž se Česká republika zatím nedopracovala.

Jedním z předpisů, k jejichž přijetí na Slovensku na rozdíl od České republiky došlo, je právě zákon o prevenci kriminality.²¹⁹ Cesta k přijetí tohoto zákona byla započata již relativně brzy po rozpadu federace, kdy započaly přípravy k přijetí takového zákona. V roce 1997 vznikla expertní skupina, která vytvořila dva návrhy k přijetí takového zákona. Žádný z návrhů však nebyl přijat, jelikož oba dva počítaly s vytvořením Státního fondu prevence kriminality, což se setkalo s nesouhlasem Ministerstva financí Slovenské republiky a samostatného zákona se tak Slovenská republika dočkala až od 11 let později.²²⁰ Tento zákon, který obsahuje pouhých 17 paragrafů, neupravuje komplexně oblast prevence kriminality, nýbrž je normou, která upravuje především některé potenciálně sporné otázky, jejichž absence by mohla v rámci prevence kriminality působit potíže.

---

²¹⁹ Slovenská republika. Zákon č. 583/2008 Z.z., o prevencii kriminality a inej protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

²²⁰ SVATOŠ, Roman. *Prevence kriminality*. s. 109.

V úvodním ustanovení § 1 zákon vymezuje svou působnost, kdy „ustanovuje organizáciu a pôsobnosť orgánov verejnej moci v oblasti prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti a upravuje poskytovanie dotácií zo štátneho rozpočtu ... na financovanie projektov v uvedenej oblasti.“ Dále v ustanovení § 2 zákon **stanovuje každému povinnosť** konat podľa svých možností a schopností tak, aby predchádzal alebo zamezil vzniku a šíreniu kriminality a jiné protispoločenské činnosti.

Dôležité je, že se zákon pro své účely vypořádává s teoretickou nejasností **pojmu prevence kriminality**, již zmiňované ve druhé kapitole této práce, když v ustanovení § 3 písm. a) **zavádí legislativní definici** tohoto pojmu. Prevencí kriminality se pak pro účely daného zákona rozumí: „cieľavedomé, plánovité, koordinované a komplexné pôsobenie na príčiny a podmienky, ktoré vyvolávajú alebo umožňujú kriminalitu a inú protispoločenskú činnosť, s cieľom ich predchádzania, potlačania a zamedzovania; to sa vzťahuje aj na prevenciu inej protispoločenskej činnosti.“ Vyjma pojmu *prevence kriminality* si pak zákon zvlášť definuje pojem **kriminalita**, kterou se pro účely daného zákona rozumí již výše zmiňované užší pojetí kriminality, tedy pojetí juristické, kdy § 3 písm. b) říká, že kriminalitou je jednání, které je trestným činem. Pro úplnost pak zákon v ustanovení § 3 písm. c) definuje **jinou protispolečenskou činnost**, za níž považuje: „konanie, ktoré je priestupkom alebo iným správnyim deliktom; za inú protispoločenskú činnosť sa považuje aj konanie, ktoré nie je priestupkom alebo iným správnyim deliktom, ale pôsobí negatívne na spoločnosť.“

V celkovém souhrnu se tak zákon vztahuje nejen výhradně na trestné činy, nýbrž i na další skutky, které bychom z hlediska práva jako trestný čin nekvalifikovali. Lze poukázat na část definice, která je pojata velmi široce. Konkrétně má autor na mysli část uvedenou v ustanovení § 3 písm. c) věty za středníkem, a sice: „za inú protispoločenskú činnosť sa považuje aj konanie, ktoré nie je priestupkom alebo iným správnyim deliktom, ale pôsobí negatívne na spoločnosť“, jelikož tato snaha postihnout veškerá jednání, která působí negativně na společnost, by se mohla zdát až přílišně vágní. Na druhou stranu se můžeme setkat též s pozitivními ohlasy k tomuto širokému záběru. Jedním takovým pozitivním ohlasem je Svatoš, který danou situaci vnímá jako výhodnou. Poukazuje přitom na skutečnost, že takových jednání, která nejsou trestnými činy a spadají právě pod výše uvedenou „doplňkovou“ kategorii, je mnohem více, než samotných trestných činů a ve svém důsledku tak tyto mohou kvalitu života ve společnosti ovlivňovat

paradoxně mnohem více, než některé závažnější skutky, které jsou však páčány v menší míře.²²¹ Zavedením legální definice pojmu *prevence kriminality* a přidružených pojmů v každém případě došlo ve slovenském právním řádu k zavedení základního stavebního kamene, bez něž si lze další případnou regulaci či dokonce případné vymáhání povinností jednotlivých adresátů, představit jen stěží.

Zbývající část zákona upravuje další stěžejní oblasti prevence kriminality. Jedná se především o úpravu **kompetencí jednotlivých institucí**, kdy výslovně zákon upravuje kompetence vlády Slovenské republiky, ministerstev a ostatních ústředních orgánů státní správy, okresních úřadů a jiných místních orgánů státní správy a zmiňuje též ostatní orgány veřejné moci, pro které však ponechává konkrétní úpravu na zvláštních předpisech. Dále zákon zavádí **system udělování dotací** pro programy uskutečňované v oblasti prevence kriminality. Stěžejním ustanovením je pak ustanovení § 14 zákona, kde zákonodárce v prvním odstavci zavádí **povinnost orgánům veřejné moci** v oblasti prevence kriminality **vzájemně spolupracovat** na výkonu tohoto zákona, ve druhém odstavci pak zákon zavádí **povinnost spolupráce** těchto orgánů **se soukromými subjekty**, které se na prevenci kriminality podílí.

Na základě výše uvedeného lze v krátkosti shrnout, že Slovenská republika přijala právní normu, která je jednak právní normou vymahatelnou, ale především pak připravuje pevný základ pro další případnou regulaci v dané oblasti. Ohledně případné inspirace daným zákonem v České republice se však podle již výše zmiňované Analýzy potřebnosti legislativní úpravy prevence kriminality spíše neuvažuje. Ta totiž k zákonu uvádí následující: „slovenský zákon č. 583/2008 Z.z., o prevencii kriminality a inej protispoločenskej činnosti, nebude pravděpodobně pro Českou republiku inspirací, neboť v oblasti prevence kriminality nepřináší očekávané efekty zejména z důvodu vykazovaného formálního charakteru.“²²² Nicméně vzhledem k tomu, že se blíží konec období současné Strategie prevence kriminality, která byla připravena na léta 2016-2020, je možné, že od roku 2021 dojde k přehodnocení současného oficiálního stanoviska a vládní politika se přikloní k přípravě samostatného zákona, upravujícího alespoň základní rámec prevence kriminality i u nás.

---

²²¹ SVATOŠ, Roman. *Prevence kriminality*. s. 109.

²²² Institut kriminologie a sociální prevence. *Analýza potřebnosti legislativní úpravy prevence kriminality*. s. 3.

Závěr

Měly by to být především poznatky vycházející z praxe, které budou základem pro rozhodování o další legislativní činnosti ve vztahu k implementaci prevence kriminality do právního řádu České republiky. V tomto ohledu můžeme uzavřít, že aparát pro provedení takového výzkumu v České republice existuje. Jako stěžejní se v této otázce jeví role Institutu pro sociální prevenci a kriminologii, který vypracoval poslední *Analýzu potřebnosti legislativní úpravy prevence kriminality*. Vzhledem k tomu, že období současné Strategie prevence kriminality v České republice se pomalu chýlí ke konci, vyvstává otázka, zda v souvislosti s přípravou nové Strategie prevence kriminality proběhne též aktualizace zmiňované Analýzy, což lze jediné doporučit. Pro úplnost je pak třeba dodat, že samo vypracování nové Analýzy nestačí, pokud Strategie prevence kriminality nezaujme na základě zpracovaného výzkumu jasné stanovisko.²²³

Jak vyplynulo z výše shrnutého teoretického rámce prevence kriminality, tak též ze shrnutého legislativního stavu prevence kriminality v České republice, prevence kriminality má mnoho podob a nelze tedy uvažovat o komplexním legislativním podchycení této problematiky v rámci jedné normy. Stávající právní úprava však svědčí především těm subjektům prevence kriminality, které jsou státními institucemi. Vezmeme-li v potaz skutečnost, že do prevence kriminality se zapojuje též řada soukromých subjektů, pak je na místě si přiznat, že současný právní stav jim „nejde“ zcela naproti.

Byť tomu oficiální vládní politika v současné době nakloněna není, neměla by dle názoru autora práce myšlenka zákona o prevenci kriminality zcela vymizet. Ze zmiňované Analýzy z let 2012 – 2014 nevyplývá, že by při šetřeních byly osloveny soukromé subjekty, které se na prevenci podílí. Jsou to přitom právě tyto soukromé subjekty, které se musí vyznat ve značném množství norem, z nichž většina prevenci explicitně neupravuje a často je třeba preventivní účel z mnoha právních norem dovozovat. Možná jsou to právě tyto subjekty, které by v České republice ocenily jasný a pevný právní základ prevence kriminality, o nějž by se mohly při své činnosti opřít.

---

²²³ Výstupem vzniklým na základě předchozí Analýzy je ve Strategii stanovený specifický cíl číslo 1.49., který je definován velmi neurčitě: „V případě vhodnosti a širšího konsenzu posílit systém prevence kriminality legislativní cestou s cílem vytvořit stabilnější a efektivnější podmínky pro prevenci kriminality.“ Usnesení Vlády České republiky ze dne 25. ledna 2016 č. 66, o Strategii prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020. s. 3.

Co se konkrétní podoby takového zákona týče, ta musí být předmětem odborných diskusí a nelze tak pouze na základě výše (v omezené míře) provedené analýzy uvádět konkrétní závěry. Byť se však může stávající úprava zdát dostačující státním subjektům, je třeba mít na paměti, že případná úprava činěná prostřednictvím samostatného zákona celou strukturu zprůhlední a zpřístupní právě soukromým subjektům. V současné době v České republice chybí jasné vymezení finanční podpory těchto subjektů, které například slovenský zákon o prevenci kriminality obsahuje. Co se pak vymezení kompetencí jednotlivých subjektů týče, zde namítají určité výkladové nejasnosti vyplývající ze současného legislativního stavu i samy státní subjekty prevence kriminality.²²⁴

Pokud by tedy autor měl odpovědět na otázku, kterou si výše v textu položil, a sice zda současný právní stav naplňuje *princip komplexnosti prevence kriminality*, byla by tato odpověď negativní a dle názoru autora by tak právní norma upravující oblast prevence kriminality alespoň subsidiárně vzniknout měla.

---

²²⁴ Institut kriminologie a sociální prevence. *Analýza potřebnosti legislativní úpravy prevence kriminality*. s. 3.

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

BRUNA, Eduard. *Vybrané kapitoly z kriminologie*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2014. ISBN 978-80-7408-099-9.

BUBELÍNI, Ján. *Prevenca kriminality: (základy kriminálnej prevencie a preventológie s aplikáciami na činnosť verejnej správy a polície)*. Bratislava: Ministerstvo vnútra SR, 2001.

DIANIŠKA, Gustáv, Tomáš STRÉMY a Miroslava VRÁBLOVÁ. *Kriminológia*. 2016. ISBN 978-80-7380-620-0.

GASSIN, Raymond. *Criminologie*. Paris: Dalloz, 1994. ISBN 978-2-247-01841-3.

GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 2017. ISBN 978-80-7380-652-1.

GRAHAM, John, Trevor BENNETT a Jana VÁLKOVÁ. *Strategie prevence kriminality v Evropě a Severní Americe*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996. ISBN 978-80-86008-23-3.

GŘIVNA, Tomáš, ed. *Kriminologie*. 4., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-614-3.

HOLCR, Květoň. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2009. ISBN 978-80-87212-27-1.

KAISER, Günther. *Kriminologie: úvod do základů: překlad 9. vydání s přihlédnutím k 8. vydání*. Praha: C.H. Beck, 1994. ISBN 978-80-7179-002-0.

KLÍMA, Karel, CZECH REPUBLIC a CZECH REPUBLIC, ed. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2., rozšířené vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3.

MALÝ, Karel. Poznámky k obecné části zákoníku Marie Terezie Constitutio criminalis Theresiana. *Právněhistorické studie*. 2017, **2017**(47/1), 44–61. ISSN 2464-689X.

MIKULE, Vladimír a František ŠAMALÍK. *Pocta Františku Šamalíkovi k 80. narozeninám*. Praha: ASPI Publ., 2003. ISBN 978-80-86395-82-1.

MORGAN, Rodney, Robert REINER a Mike MAGUIRE, ed. *The Oxford handbook of criminology*. 5th ed. New York, NY: Oxford University Press, 2012. ISBN 978-0-19-959027-8.

ONDICOVÁ, Magdaléna a Samuel UHRIN. *Prevenca kriminality*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-405-3.

SCHEINOST, Miroslav. *Kriminalita očima kriminologů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN 978-80-7338-096-0.

SVATOŠ, Roman. *Kriminologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-389-6.

SVATOŠ, Roman. *Prevenca kriminality*. 2016. ISBN 978-80-7556-009-4.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-616-7.

VÁCLAV PAVLÍČEK A KOLEKTIV. *Ústavní právo a státověda 2. díl, Ústavní právo České republiky*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-084-0.

VEČERKA, Kazimír, ČESKO, MINISTERSTVO VNITRA a ODBOR PREVENCE KRIMINALITY. *Prevenca kriminality v teorii a praxi*. Praha: Themis, 1997. ISBN 978-80-85821-48-2.

VEČERKA, Kazimír a Markéta ŠTĚCHOVÁ. *Preventivní praxe po novelizaci zákona o sociálně-právní ochraně dětí*. 2015. ISBN 978-80-7338-152-3.

ZAPLETAL, Josef. *Prevence kriminality*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2005. ISBN 978-80-7251-200-3.

ZOUBKOVÁ, Ivana. *Kontrola kriminality mládeže*. 1. vyd. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2002. ISBN 978-80-86473-08-6.

ZOUBKOVÁ, Ivana. *Kriminologický slovník*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-312-4.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

DRAGOUN, Radek. Účast v domobraně má být trestným činem, říká BIS. Podle vnitra stačí pokuta. In: Aktualne.cz [online]. 11.11.2019 [cit.9.12.2019]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/ucast-v-domobrane-ma-byt-trestnym-cinem-rika-bis/r~4be2b69e023411ea926e0cc47ab5f122/>

FU, Megan. *Emergency Call Buttons: Outdated systems or necessary protocol?* In: Metro US – New York [online]. 5.12.2017 [cit. 4.11.2019]. Dostupné z: <https://www.metro.us/news/local-news/new-york/do-emergency-call-buttons-work>

JANOŠEK, Vladimír. Zrušit listinné akcie. Sorry jako! In: E-pravo.cz [online]. 29.6.2018 [cit. 8.12.2019]. Dostupné z <https://www.epravo.cz/top/clanky/zrusit-listinne-akcie-sorry-jako-107790.html>

PAVELKA, Jan a JAHODOVÁ, Iva. Listinné akcie na majitele ve světle rekodifikace. In: E-pravo.cz [online]. 22.3.2013 [cit. 8.12.2019]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/listinne-akcie-na-majitele-ve-svetle-rekodifikace-89728.html>

SANDY HOOK PROMISE. [online]. © Sandy Hook Promise 2019 [cit. 18.9.2019]. Dostupné z: www.sandyhookpromise.org

3. Seznam použitých právních předpisů

ČESKÁ REPUBLIKA. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

ČESKÁ REPUBLIKA. Usnesení č. 2/1993 Sb., Usnesení České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

ČESKÁ REPUBLIKA. Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky.

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti.

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů.

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek.

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti a o změně zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů.

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu a o změně zákona č. 156/2000 Sb., o ověřování střelných zbraní, střeliva a pyrotechnických předmětů a o změně zákona č. 288/1995 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o střelných zbraních), ve znění zákona č. 13/1998 Sb., a zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech.

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů.

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů.

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon České národní rady č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky.

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích.

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích.

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze.

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon České národní rady č. 553/1991 Sb., o obecní policii.

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 583/2008 Z.z, o prevencii kriminality a inej protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

RADA EVROPY. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod. 1950.

ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech. 1966.

VÁŇA, Roman, Milan CHOVANEC, Igor JAKUBČÍK a kol. Návrh poslanců Romana Váni, Milana Chovance, Igora Jakubčika, Zuzky Bebarové Rujbrové, Bronislava Schwarze a dalších na vydání ústavního zákona, kterým se mění ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění ústavního zákona č. 300/2000 Sb. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2017. Sněmovní tisk 1021/0. 7. volební období. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=1021&ct1=0>

4. Seznam ostatních zdrojů

VLÁDA. Důvodová zpráva In: VLÁDA. *Vládní návrh ústavního zákona o bezpečnosti České republiky*. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 1997. Sněmovní tisk 282. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/eknih/1996ps/tisky/t028200.htm>

INSTITUT PRO KRIMINOLOGII A SOCIÁLNÍ PREVENCI. *Analýza potřebnosti legislativní úpravy prevence kriminality* [online]. MVČR: 2014 Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/webpm/soubor/legislativa-prevence-docx.aspx>.

INSTITUT PRO KRIMINOLOGII A SOCIÁLNÍ PREVENCI. *Přehled výzkumných úkolů řešených v rámci Střednědobého plánu výzkumné činnosti IKSP na období 2016-2019*. Dostupný z: http://www.ok.cz/iksp/v_2016.html

VLÁDA. Usnesení vlády České republiky ze dne 25. ledna 2016 č. 66, o Strategii prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020. s. 3. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/strategie-prevence-kriminality-v-ceske-republice-na-leta-2016-az-2020.aspx>

Prevence kriminality – Abstrakt – klíčová slova

Abstrakt

Tato diplomová práce rekapituluje současný teoretický přehled poznatků z oblasti prevence kriminality. Zaměřuje se přitom na vymezení prevence kriminality jakožto jedné ze dvou složek kontroly kriminality, vůči složce druhé, a sice složce represivní, dále přináší nejrůznější pohledy na vymezení pojmu prevence kriminality, s nimiž se lze setkat v odborné literatuře a následně pojednává o teoretickém členění prevence kriminality, přičemž blíže rozebírá členění z hlediska obsahového a z hlediska úrovně prevence kriminality.

Dále se práce zaměřuje pouze na užší spektrum této problematiky, a sice na faktory, s nimiž se prevence kriminality potýká v praxi a jež jí limitují, kdy práce přináší obecné shrnutí jednotlivých kategorií tak, jak jsou formulovány v české a slovenské odborné literatuře, přičemž v krátkosti též zmiňuje poznatky literatury zahraniční.

Prevence kriminality jakožto oblast značně rozsáhlá má mnoho podob a podílí se na ní řada subjektů, ať již státních či nestátních. K tomu, aby prevence kriminality mohla být v demokratickém právním státě plně funkční, je zapotřebí, aby byla činěna v souladu s právním řádem, což je ostatně také jedním z teoretických požadavků tohoto kriminologického podoboru, který vyjadřuje princip komplexnosti prevence kriminality. Pouze činnost v souladu s právním řádem však není sama o sobě dostačující. V právním státě je totiž nezbytné, aby každá činnost, zejména pak činnost vyvíjená státními institucemi, měla též náležitou oporu v právních normách.

Zvláštní pozornost proto tato práce blíže věnuje pouze konkrétní kategorii limitů prevence kriminality, a sice tzv. legislativním limitům prevence kriminality. Práce pojednává o právním základu, který má prevence kriminality v českém právním řádu, a to jak o základu ústavněprávního charakteru, tak o právní úpravě prevence kriminality v zákonných normách. Na základě tohoto stavu se pak práce pokouší formulovat obecné teoretické kategorie legislativních limitů, které prevenci kriminality v praxi nastavují meze.

V závěru práce je uveden krátký exkurz do slovenské právní úpravy prevence kriminality, kde již od roku 2008 existuje samostatný zákon, jež prevenci kriminality upravuje.

Klíčová slova:

Prevence kriminality, limity prevence kriminality, legislativní limity

Crime Prevention – Abstract – keywords

Abstract

The thesis outlines the current theoretical knowledge in the area of crime prevention. It focuses on the definition of crime prevention as one of two components of crime control, as opposed to the repressive component. It also introduces various views on the definition of crime prevention presented in literature. Furthermore, it discusses the theoretical classification of crime prevention with a more detailed examination of classification in terms of content and levels of crime prevention.

Subsequently, the thesis narrows down its focus on the limiting factors of crime prevention encountered in practice. The thesis provides a general overview of the various categories of these factors as formulated in Czech and Slovak literature, as well as briefly turning to foreign resources.

Crime prevention is an extensive multi-faceted field involving a number of state as well as non-state entities. In order for crime prevention to be fully operational in a democratic state ruled by law, it must be done in accordance with the law. This is one of the theoretical requirements of this criminological sub-field, which is expressed by the principle of the complexity of crime prevention. However, acting in accordance with the law is not in itself sufficient. In the rule of law, it is essential that any activity, and in particular that carried out by State institutions, also be adequately regulated by the law.

Therefore, this thesis pays special attention to a particular category of crime prevention limits, namely the so-called legislative limits of crime prevention. The thesis discusses the legal basis of crime prevention in the Czech legal order; both the basis of constitutional character and the legal regulation of crime prevention in Czech law. Based on this, the thesis tries to formulate general theoretical categories of legislative limits which in practice set the boundaries of crime prevention.

The conclusion provides a brief excursion of the Slovak legislation on crime prevention, where we can find a separate Parliament Act regulating crime prevention passed in 2008.

Keywords:

Crime Prevention, Limits of Crime Prevention, Legislative Limits